

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 62

София, сбота, 26 мартъ

1932 г.

64. заседание

Петъкъ, 25 мартъ 1932 г.

(Открито отъ председателя А. Малиновъ въ 16 ч. 50 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.
Отпуски, разрешени на народни представители . . .	1309
Законопроекти:	
1) за предпазния конкордатъ. (Трето четене) . . .	1310
2) за насърчение сѣнето на захарно цвѣкло и производството на захаръ. (Първо четене — ра- зискване	1312
Дневенъ редъ за следващото заседание	1327

Председателъ: (Звъни) Понеже има нужното число народни представители, обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ г. г. народни представители: Алексиевъ Никола, Ангеловъ Иванъ, Аневъ Василь, Атанасовъ Русенъ, Бончевъ Тодоръ, Бояджиевъ Стефанъ, Бръшляновъ Цою, Бурилковъ д-ръ Димо, Василевъ Василь, Василевъ Григоръ, Василевъ Иванъ, Василевъ Йото, Георгиевъ Павелъ, Говедаровъ Георги, Джабаровъ Стоянъ, Дочевъ Момчо, Ецовъ Борисъ, Желябовъ Жеко, Икономовъ Андрей, Казанаклиевъ Георги, Качаковъ Йорданъ, Кировъ Стаматъ, Колевъ Петко Пеневъ, Косевъ Костадинъ, Кръстевъ Гето, Куртевъ Иванъ, Кораковъ Крумъ, Лоловъ Господинъ, Лоловъ Сава, Лулчевъ Коста, Лунговъ Николай, Мартушковъ Алекси, Милановъ д-ръ Кънчо, Мирски Христо, Молловъ Владимиръ, Мошановъ Стойчо, Наумовъ Александъръ, Неновъ Атанасъ, Орозовъ Александъръ, х. Петковъ х. Георги, Петровъ Никола, Поповъ Еню, Поповъ Стефанъ, Радевъ Георги, Рафаиловъ Филипъ, Ризовъ Стойне, Родевъ Христо, Свиначовъ Добри, Симеоновъ Иванъ, Стамболиевъ Никола, Станевъ Митю, Статевъ Христо, Стойновъ Иванъ, Синигерски Младенъ, Таслаковъ Цвѣтко, Томчевъ Ангелъ, Тотевъ Деню, Франгя д-ръ Александъръ, Христовъ Димитъръ, Цанковъ Александъръ, Цачевъ Цачо, Циганчевъ Анастасъ, Чолаковъ Христо, Шидерски Едрю и Юртовъ Георги)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило отпускъ на следнитъ г. г. народни представители:

На г. Никола Стамболиевъ — 1 день;
На г. д-ръ Александъръ Франгя — 2 дена;
На г. Йорданъ Косачевъ — 4 дни;
На г. д-ръ Никола Думановъ — 3 дни;
На г. Теодоси Кънчевъ — 1 день;
На г. Никола Петровъ — 1 день;
На г. Тодоръ Бончевъ — 1 день;
На г. Еню Поповъ — 2 дена;
На г. Илия Добревъ — 2 дена;
На г. Петко Пеневъ Колевъ — 3 дни и
На г. Борисъ Ецовъ — 2 дена.

Народниятъ представителъ г. Иванъ Ангеловъ, който се е ползувалъ съ 22 дни отпускъ, моли да му се разреши 2-дневенъ отпускъ по домашни причини. Моля г. г. народнитъ представители, които сж съгласни да се разреши на

г. Иванъ Ангеловъ 2-дневенъ отпускъ, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Драгомиръ Апостоловъ, който се е ползувалъ съ 25-дневенъ отпускъ, моли да му се разреши 1-дневенъ отпускъ по домашни причини. Моля г. г. народнитъ представители, които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Митю Станевъ, който се е ползувалъ съ 29-дневенъ отпускъ, моли да му се разреши 1-дневенъ отпускъ по домашни причини. Моля г. г. народнитъ представители, които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ: **трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение закона за търговията съ външни платежни срѣдства.**

Тѣй като г. министърътъ на финанситъ е заетъ съ неотложна работа, азъ моля съгласието на Народното събрание да минемъ къмъ разглеждане на точка втора отъ дневния редъ — **трето четене на законопроекта за предпазния конкордатъ.**

П. Стайновъ (д. сг): Г. председателю! Искамъ думата преди дневния редъ.

Председателъ. Имате думата.

П. Стайновъ (д. сг): Азъ отправихъ преди три седмици питане къмъ г. министра на вътрешнитъ работи относно убийството на окръжния съветникъ Михаилъ Лацовъ. Макаръ че съмъ помолилъ председателството да покани г. министра на вътрешнитъ работи да ми отговори, до този моментъ г. министърътъ не е благоволилъ да ми отговори. Пакъ моля председателството да помоли г. министра на вътрешнитъ работи да отговори на моето питане.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Лѣкарски.

И. Лѣкарски (д. сг): Сжщо и азъ съмъ отправилъ, г. председателю, едно питане къмъ г. министъръ-председателя въ връзка съ приложение наредбата по изхранване

на населението въ пограничните области. Смятам, че този въпрос заслужава вниманието на г. министъра и на Парламента, защото това население бедствува, нѣма съ какво да се изхранва. Ето защо налага се часъ по-скоро да се вземе становище по този въпрос; и азъ моля г. министър-председателя да направи достояние на Парламента своето становище по въпроса, като отговори на моето питане.

Председателътъ: Ще съобща Вашата молба на г. министър-председателя.

Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. ср): Г. председателю! И азъ отправямъ оплакване за този възприетъ редъ: да не се отговаря на питанята на народните представители. Азъ бихъ молилъ почетното бюро да вземе въпроса като свой и да счете, че е въ неговъ дългъ да следи, щото питанята, които отправятъ народните представители, да получаватъ надлеженъ отговоръ навреме. Не само има право народниятъ представителъ да иска да му се отговори, но и дългъ на министъра е да отговори въ срока, предвиденъ въ чл. 60 на правилника за вътрешния редъ. Преди всичко, дългъ е на бюрото да следи за спазването на този правилникъ. Иначе ние ще бъдемъ въ невъзможностъ да изпълнимъ нашия дългъ на народни представители тъй, както поведява конституцията и както ние смятаме, че трѣбва да го изпълнимъ.

Г. председателю! Азъ слагамъ този въпросъ като Вашъ въпросъ и моля, на питанята, които сме депозирали много отдавна, г. г. министрите да ни отговорятъ. Тая практика — да не се обръща внимание на депозирани питаня — трѣбва да бѣде изоставена.

Нѣкой отъ мнозинството: Тая практика е завещана отъ васъ, но ние нѣма да я практикуваме.

Председателътъ: Г-да! Бюрото на Събранието, споредъ правилника, нѣма по-голъмо право отъ това да съобща на правителството или на нѣкои отъ неговите членове, че има такива питаня или запитвания. Вие сте парламентаристъ и знаете, че по-голъми права отъ тия бюрото нѣма.

Има думата народниятъ представителъ г. Петъръ Ферковъ.

П. Ферковъ (раб): Г. председателю! Азъ съмъ депозиралъ преди единъ-два месеца три питаня, но на тѣхъ още не е отговорено. Депозиралъ съмъ едно патине още на 4 февруарий — сега сме вече 25 мартъ — по терора въ Врачанския окръгъ, но не ми е отговорено. Друго питане съмъ отправилъ за интерниране на жители отъ Врачанска околия въ Петричъ и въ Разлогъ. Също така отправилъ съмъ питане до г. министъра на външните работи и въроизповѣданията относно постройката на митрополия въ Враца, която ще струва единъ-два милиона лева, като се разрушава една сграда за 500—600 хиляди лева. На тия питаня досега не ми е отговорено. Азъ Ви моля, г. председателю, да наредите часъ по-скоро да ми се отговори на тия питаня.

Също така подалъ съмъ питане относно избора въ Орѣховска околия. Ограбени сѫ бюлетините въ изборните секции въ селата: Ставерци, Алтимиръ, Козлодуй, Манастирище, Букьовци и др.

На всички тѣзи патиния не ми е отговорено и азъ моля, г. председателю, г. министърътъ да отговори часъ по-скоро, за да се ликвидира сѫ тѣзи питаня.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Трайковъ.

Х. Трайковъ (раб): Отправилъ съмъ преди 10 дни питане относно задигнатия отъ центъра на София студентъ македонецъ Михаилъ Сматракалевъ и братъ му Христо Сматракалевъ отъ неотговорни фактори, преоблѣчени въ стражарска униформа. Ще трѣбва най-после да се разбере дали въ България има власт или неотговорни фактори я управляватъ. Това явление постоянно се повтаря съ маса македонци. Правителството има дългъ да се грижи за тѣзи македонци, за тѣхния животъ и т. н. Така не бива. Когато общественото положение вътре и вънъ отъ България справедливо се възмущава, азъ мисля, че напълно основателно се налага да се отговори на това питане. Съ неотговорането на това патине ние смятаме, че правителството е съгласно съ всичко онова, което се върши, че то се солида-

зира съ постѣпките на тия неотговорни фактори. Азъ не моля — азъ протестирамъ и обръщамъ вниманието на Парламента и на бюрото на Камарата.

Т. Христовъ (раб): Искаме думата, г. председателю!

Председателътъ: Имате думата.

Отъ мнозинството: Е-е-е! Какво е това?

А. Буковъ (з): Единъ по единъ, всички ще се изредите. На какво заприлича това!

С. Омарчевски (з): Не може това. Мина времето по правилника — половинъ часъ. Стига!

Т. Христовъ (раб): Г. председателю! И азъ съмъ отправилъ питане къмъ г. министъра на вътрешните работи по терора надъ работниците въ Свиленградъ. Тамъ работниците сѫ подложени на единъ жестокъ тероръ. Десетки работници тамъ сѫ избѣгали въ полето, поради този жестокъ тероръ, и сѫ обявени за разбойници. Има маса работници бити, нѣкои и съ счупени глави, а други лежатъ. Искамъ да ми се отговори на това питане и да се спре терорътъ тамъ.

Председателътъ: Молбите на последните трина г. г. народни представители, да имъ се отговори на питанята, ще бѣдатъ съобщени на надлежните министри. Азъ ще помоля г. г. министрите да направятъ възможното да побързатъ съ отговора на питанята, отправени имъ отъ тия г. г. народни представители.

Това е всичкото, което може да направи бюрото.

Пристъпваме къмъ точка втора отъ дневния редъ — **трето четене законопроекта за предпазния конкордатъ.**

Моля г. докладчика да прочете законопроекта.

Докладчикъ С. Йовевъ (д): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ поправките и прибавките, приети на второ четене)

Г. г. народни представители! Вчера, при второто четене на законопроекта, алинея петна на чл. 46 я гласувахме така: (Чете) „Ако съ предложението се иска само отсрочка на плащанията до три години, съ или безъ опрощаване на лихвите, въпросътъ се решава отъ съда“. Азъ моля г. г. народните представители да се съгласятъ въ тази алинея, вмѣсто „до три години“, да се каже „до две години“. Съ този законъ се цели да може да се премахне мораториумътъ, който съществува досега съ всичките му дефекти, които го съпровождатъ. Когато се продължава този срокъ повече, безспорно е, че тогава ние се връщаме къмъ закона за мораториума, който съществува сега, и ще имаме същите дефекти, които имаме досега.

Въ първоначалния проектъ на г. министъра на правосъдието въ тая алинея бѣше казано: „до две години“. Комисията, обаче, реши да бѣде „до три години“, и така се и гласува при второто четене. Сега азъ правя предложение да се върнемъ къмъ това, което бѣше въ първоначалния проектъ: „до две години“.

Едновременно съ това бихъ молилъ, г. г. народни представители, въ чл. 71, въ първата алинея, следъ думите „до влизане въ сила на настоящия законъ“, следъ запетията, да се прибавятъ думите: „или обявени въ несъстоятелностъ, решенията за което не сѫ влѣзли въ законна сила“. Съ това ще се даде възможностъ на маса длъжници, които сега сѫ обявени въ несъстоятелностъ и дълата имъ сѫ още висящи, решенията по тѣхъ още не сѫ влѣзли въ законна сила, да могатъ да се възползватъ отъ закона за предпазния конкордатъ. А такива дълта има почти въ всички окръжни съдилища въ царството. Ако ние вмъкнемъ тукъ това постановление, безспорно е, че такива търговци ще могатъ да се възползватъ отъ него, за да възстановятъ своята търговия. Щомъ съ този законъ целимъ именно да гарантираме търговците, да ги предпазимъ отъ банкрутъ, трѣбва да дадемъ възможностъ и на тѣзи търговци, които иматъ още висящи дълта въ окръжните съдилища, да се възползватъ отъ постановленията му. Съ тази добавка се запълва една празнота, която се чувствува въ заключителните разпоредби на законопроекта, за да могатъ да се спасятъ и ония, които сега временно сѫ обявени въ несъстоятелностъ.

И. Лѣкарски (д. ср): Кой прави това предложение?

Докладчикъ С. Йовевъ (д): Азъ.

И. Лъкарски (д. сг): Не може докладчикът да прави тия предложения.

Министър-председател Н. Мушанов: Министерът на правосъдието трябва да си каже думата.

Председателът: Има думата г. министърът на правосъдието.

Министър Д. Върбенков: Г. г. народни представители! Предложението на комисията беше — и то се прие на второ четене — въ алинея пета на чл. 46 срокът да бъде три години, вместо две години, както беше в първоначалния проект. Според мене, да удължим този срок на три години няма никаква нужда. Когато търговецът поиска помощта на съда, той му намалява задълженията с 50%. Същият ще му даде и отсрочка; ако иска повече от две години, ще се прибегне до закона за облекчение на длъжниците. По закона за предпазния конкордат, търговците — ония, които ще поискат облекчения — ще се третират по-привилегировано. Ако дадем отсрочка три години, пита се тогава: защо да не бъде 5 години, защо да не го направим да стане ипотечно задължение?

Ето защо, като пазя общия дух на закона, който има да урежда една специална материя и който дава много облаго на ония, които ще поискат помощ и облекчение по него, моля народното представителство да не се съгласява с предложението на комисията, въ алинея пета на чл. 46 срокът да бъде три години, а да си остане две години, както беше в първоначалния проект, защото то е достатъчно.

И. Лъкарски (д. сг): Г. министре! Азъ искамъ да знамъ, предложението за измѣнение на срока отъ две на три години Ваше ли е?

Председателът: Азъ моля г. министра на правосъдието да каже съгласенъ ли е съ направеното предложение отъ г. докладчика за една добавка къмъ чл. 71 отъ законопроекта и за една поправка на чл. 46.

Министър Д. Върбенков: Съ поправката на комисията въ алинея пета на чл. 46 не съмъ съгласенъ.

Председателът: Всички предложения, направени на трето четене било отъ докладчикъ, било отъ министъръ, било отъ депутатъ, трябва да бъдатъ подадени писмено.

Докладчикъ С. Йовевъ (д): (Подава писмени предложения)

Председателът: Добре, ама сега ми ги давате. Има думата народниятъ представителъ г. Панайотъ Деневъ.

П. Деневъ (р): Азъ поставямъ въпросъ на г. докладчика, който е мандатаръ на комисията: той сега свое лично предложение ли прави, или ...

И. Лъкарски (д. сг): Той не може да прави свои предложения.

П. Деневъ (р): Той, като докладчикъ на комисията, не може да прави това предложение. И ето сега какъ се явява единъ конфликтъ между комисията и министра, и докладчикътъ съ своето предложение става изразителъ на този конфликтъ. Това е нередовно. Ако г. министърътъ намира, че предложението на комисията не съответствува на основната идея, която той иска да вложи въ този текстъ на законопроекта, нему се пада да направи това предложение, а не на докладчика на парламентарната комисия.

Н. Пждаревъ (д. сг): Искамъ думата.

Председателът: Само по процедурата на гласуването може да говорите.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. председателю! Азъ ще говоря по процедурата на гласуването. Мисля, че не може да се говори по такива предложения, но може да се говори само по процедурата.

Г. г. народни представители! Г. министърътъ на правосъдието трябва да бъде доволенъ, той е единъ щастли-

вецъ, може да се каже, че единъ неговъ законопроектъ може да мине на три четения, безъ да предизвика каквито и да било дебати. Нека това му бъде като похвала, че е изготвилъ единъ съвършенъ законопроектъ.

Комисията е намърнала за нужно да направи нѣкои поправки въ този законопроектъ. Тѣзи поправки се гласуваха на второ четене. И щомъ това сѣ поправки на законопроекта, предложени отъ комисията и гласувани на второ четене, а и г. министърътъ на второ четене не се е противопоставилъ, и тѣ сѣ приети, азъ смѣтамъ, че на трето четене не можемъ да се занимаваме съ тѣхъ. Въпросъ, който е решенъ на второ четене, споредъ правилника, не може да се пререшава на трето четене.

Г. г. народни представители! Въпросътъ, който се повдига отъ г. докладчика, има своето значение. Комисията, азъ смѣтамъ, е имала съображение да иска продължение на този срокъ. Може би да е грѣшка да се постави като абсолютенъ срокъ. Трѣбва да се признае, че ще има случаи, когато съдътъ, може би, ще намѣри за нужно да продължи 2-годишния срокъ, който г. министърътъ смѣта достатъченъ, на три години. И ако законътъ е ясенъ и императивенъ, тогава съдътъ не може да продължи срока въ никой конкретенъ случай, когато би се наложило това. Но по формални причини, смѣтамъ, че това предложение сега не може да ни занимава, още по-малко да бъде правено отъ г. докладчика. Докладчикътъ трѣбва да докладва решенията на комисията.

Председателът: Поправката, която се предлага на чл. 46, алинея пета, е поправка, която се предлага отъ г. министра на правосъдието.

Г. докладчикъ! Същата поправка на чл. 46 предлагате и Вие.

Азъ напомнимъ — право е на бюрото да напомня — на г. г. народните представители, на г. г. докладниците и на г. г. министрите, че при трето четене на законопроекти въ всяка поправка трѣбва да бъде депозирана на бюрото писмено.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Моля, г. председателю, искамъ думата да кажа нѣщо по процедурата.

Председателът: Имате думата.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Г. докладчикътъ, който сега докладва на трето четене законопроекта, вече не е докладчикъ на комисията, а е докладчикъ на Народното събрание. Съ докладване при второто четене измѣненията на комисията докладчикътъ си е извършилъ своята мисия. Сега ние сме при третото четене. Докладчикътъ би докладвалъ като докладчикъ на комисията и при трето четене, ако законътъ по нареждане на Народното събрание беше върнатъ въ комисията, за да си даде тя мнението по известни пунктове.

При трето четене могатъ да се правятъ само предложения, подписани отъ 10 души народни представители, или отъ г. министра. Така че това предложение, понеже не е подписано отъ 10 души, не може да се полага на гласуване, освенъ ако се усвои отъ г. министра, и той го предложи като свое. Само така може да се гласува.

Председателът: Пристъпваме къмъ гласуване. Г. министърътъ на правосъдието прави предложение, щото алинея пета на чл. 46 отъ законопроекта да бъде редактирана така: (Чете) „Ако съ предложението се иска само отсрочка на плащанията до две години“ — при второ четене беше прието до три години — „съ или безъ опрощаване на лихвитъ, въпросътъ се решава отъ съда“.

Освенъ това въ чл. 14 думитъ „и занаятчийската“ да се заличатъ.

Моля, ония г. г. народни представители, които приематъ направеното отъ г. министра на правосъдието предложение, да видигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Преди да дойдемъ до гласуване на добавката къмъ чл. 71, моля г. министра на правосъдието да каже, съгласенъ ли е съ предложението отъ г. докладчика измѣнение на казания членъ отъ законопроекта.

Министър Д. Върбенков: Г. г. народни представители! Въ първоначалния проектъ на законопроекта за предпазния конкордатъ, текстътъ на чл. 71 гласи така: (Чете) „Търговецъ, който е получилъ по сега действащия търговски законъ мораториумъ, срокътъ на който е изтекълъ или не, безъ да бъде обявенъ въ несъстоятелностъ до влизане въ сила на настоящия законъ, може да иска пред-

пазень конкордатъ, съгласно постановленията на тоя законъ". Предложението на докладчика е, ...

И. Лѣкарски (д. ст): Той не може да прави предложения.

Министъръ Д. Върбеновъ: Моля, моля. — ... следъ думитъ „настоящия законъ“ да се прибавятъ думитъ „или обявенъ въ несъстоятелностъ, решението за което не е влѣзло въ законна сила“.

Нѣкой отъ мнозинството: Кое решение не е влѣзло въ сила? Още при обявяване несъстоятелността сроковетъ текатъ, продажбата става.

Председателъ: Въ бюрото има депозирано само едно писмено предложение. Друго нѣма. Ето какво предлага г. докладчикътъ.

Първа алинея на членъ 71 отъ законопроекта гласи: (Чете) „Търговецъ, който е получилъ по сега действащия търговски законъ мораториумъ, срокътъ на който е изтекълъ или не, безъ да бѣде обявенъ въ несъстоятелностъ до влизане въ сила на настоящия законъ, може да иска предпазенъ конкордатъ, съгласно постановленията на тоя законъ“. Има предложение отъ г. докладчика, следъ думитъ „до влизане въ сила на настоящия законъ“, да се прибавятъ думитъ „или обявенъ въ несъстоятелностъ, решението за което не е влѣзло въ законна сила“, следъ което да следва останалата частъ отъ тая алинея, а именно: „може да иска предпазенъ конкордатъ, съгласно постановленията на тоя законъ“.

Г. министре! Съгласни ли сте?

Министъръ Д. Върбеновъ: Не съмъ съгласенъ.

Председателъ: Г. министърътъ не е съгласенъ съ това предложение. Понеже това предложение се прави отъ единъ народенъ представителъ при трето четене на законопроекта, такова предложение по чл. 40 отъ правилника не се полага на гласуване.

Присъпваме къмъ гласуване на законопроекта.

Моля г. г. народнитъ представители, които сѣ съгласни да бѣде приетъ на трето четене законопроектътъ за предпазния конкордатъ, така както се докладва отъ г. докладчика, заедно съ вотиранитъ сега поправки, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство. Събранията приема. (Вж. прил. Т. II. № 32)

Преминуваме къмъ разглеждането на точка 3 отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за насърчение сѣнето на захарно цвекло и производството на захаръ.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ С. Славовъ (з): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 47)

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Кирко Кирковъ.

К. Кирковъ (д): Г. г. народни представители! Предложениятъ днесъ на разискване законопроектъ на г. министра на земедѣлнето и държавнитъ имоти представлява едно срдство за разрешение на възникналия конфликтъ между цвеклопроизводителитъ и между производителитъ на захаръ. Този законопроектъ има, значи, за целъ да регламентира отношенията на еднитъ и на другитъ производители, отношения, които отъ редъ години, въ навечерието на кампанията на сѣнето на цвекло, всѣки пътъ сѣ предизвиквали голѣми спорове.

Българската индустрия, г. г. народни представители, винаги се е радвала на една благосклонностъ отъ страна на българскитъ правителства. Насърчения въ форма на освобождаване отъ мито за внасяне сурови материали и машини, насърчения въ форма на освобождаване отъ данъци, насърчения въ форма на благоприятствени тарифи по българскитъ държавни желѣзници за превозъ на материали — всѣки пътъ сѣ били щедро давани на българската индустрия съ съзнанието, че тя има да изиграе въ нашия стопански животъ една голѣма роля — има да задоволи съществени нужди на нашия стопански животъ, има да отвори мѣсто за пласментъ на труда и, най-после, да спаси икономическата независимостъ на страната, която независимостъ въ известни моменти, при липса на национална индустрия, може да коштува скѣпо на българската държава.

Въ съзнанието на тия нужди българскитъ правителства още отъ началото на създаването на българската

държава, вече само 5 години следъ освобождението, въ 1883 г., сѣ се замислили върху нуждата отъ насърчение на българската индустрия и е създаденъ още тогава първиятъ законъ. Всѣки 10 години — периодъ, за който сѣ били давани облатитъ съ закона за насърчение на мѣстната индустрия — били сѣ подновявани съ специаленъ законъ сроковетъ за които ще бѣде въ сила законътъ за насърчение на мѣстната индустрия.

Не влиза въ целитъ на бележитъ, които искамъ да направя по законпроекта на г. министра на земедѣлнето, да давамъ цифри, въ които се е изразила оная политика на насърчение мѣстната индустрия, следвана винаги отъ българскитъ правителства. Но трѣбва да се подчертае поне съ една цифра, че всѣка година това струва на държавата — колкото се отнася до освобождаването отъ данъци, особено въ последнитъ години — надъ 100—120 милиона лева, и още толкова, колкото се отнася до освобождаването отъ мито. При тия жертви, които прави българскиятъ фискъ за насърчаване на индустрията, естествено, всѣко едно правителство има право да иска въ даденъ моментъ отъ тая индустрия да се постави малко по-горе отъ своитъ лични интереси и да се покаже готова да изиграе ролята на помощникъ на правителството въ урегулиране конфликтитъ въ стопанския животъ.

Разбира се, че нѣма нужда едно правителство да е дало такива жертви, за да поиска и да наложи известни искания по отношение на индустриалнитъ предприятия. Но ако азъ правя тая констатация, то е за да подчертая, че по отношение на насърчаванитъ индустрии, г. г. народни представители, толкова по-силно е правото на българската държава да иска отъ тия индустрии, щото въ даденъ моментъ тѣ да дойдатъ и да станатъ изразители на оная политика, която правителството въ даденъ моментъ сѣмта, че е необходимо да се манифестира.

Между насърчаванитъ индустрии стои не на последно мѣсто, а на едно отъ първитъ мѣста, захарната индустрия. Захарната индустрия още отъ началото на създаването си, г. г. народни представители, е била — и трѣбваше да бѣде аслж — щедро подкрепяна, затуй защото тя има за целъ да използва чисто земедѣлския продуктъ — захарното цвекло. Съ създаването на тая индустрия, следователно, се насърчава една земедѣлска култура, която позволява на земедѣлца да може да реализира единъ доходъ много по-голѣмъ, отколкото дохода, който може да се реализира отъ култивирането на зърненитъ храни. Въ тая смисълъ и отъ тая гледна точка правителствата никога досега не сѣ спирали въ всички случаи, когато сѣ могли, да оказватъ съдействие за развитие на захарната индустрия. И, може би, поради тая готовност на българскитъ правителства, индустриалнитъ при създаването на захарнитъ фабрики сѣ надхвърлили мѣстнитъ нужди и сѣ създали фабрики, чийто капацитетъ далечъ надминава онова, което е нужно, ако е дума само за задоволяване на мѣстния пазаръ.

Вие знаете много добре, че страната консумира годишно не повече отъ 30 000 000 кгр. захаръ. Капацитетътъ на захарнитъ фабрики, г. г. народни представители, е близо 60 000 000 кгр. захарно производство. Следователно, тѣзи фабрики сѣ нагледни да могатъ да работятъ и да произведатъ два пъти повече. Отъ тая гледна точка трѣбва да се сѣмта, че тѣ сѣ насочени колкото за задоволяване на мѣстнитъ нужди, на мѣстния пазаръ, толкова и за експортъ. Следователно, когато тѣзи фабрики не отиватъ да експортиратъ своето производство, отъ само себе си следва, че тѣхното внимание ще бѣде насочено къмъ това да използватъ вътрешния пазаръ, да използватъ консоматора, защото тѣ не биха могли по другъ начинъ да наваксатъ ония загуби, които биха претърпѣли вследствие неизползуването на експорта.

Една малка сѣмтка може да ви направи тая картина много нагледна. Една отъ захарнитъ фабрики, русенската, има производство — не претендирамъ на съвършена точностъ — за около 170 вагона цвекло дневно; преработва, значи, 1.700 тона цвекло. При едно пространство отъ около 100—120 хиляди декара, което се засѣва годишно съ цвекло, както бѣше разпредѣлено миналата година и тази година, въ района на тая фабрика се падатъ около 25 хиляди декара. Тия 25 хиляди декара ще дадатъ на фабриката едно количество цвекло отъ около 50 хиляди тона. Раздѣлено на 1.700, на колкото тона възлиза денонощното преработване на цвекло въ фабриката, ще даде 30 работни дни. Явно е, че ако тая фабрика ще трѣбва да работи само 30 дни презъ година, тя не ще може да отговори на изискванията на едно евтино индустриално производство. Такава една фабрика трѣбва да работи обезателно не по-малко отъ 80—100 дни, за да могатъ както амортизационнитъ разноски, така сѣщо и общитъ разноски на производ-

ството да бъдат разхвърляни върху едно по-голямо производство и да се получи единъ по евтинъ продуктъ. Не стане ли това, ограничи ли се производството на половина или даже съ две трети, тая фабрика ще трѣбва да работи, при този районъ, не повече отъ 30 дни, вмѣсто 90—100 дни и естествено, създава се това неблагоприятно положение за фабриката, че нейнитѣ общи разноси, както и амортизационнитѣ ѝ разноси, ще трѣбва да легнатъ изцѣло върху два-три пѣти по-малко производство. Отъ тамъ вече ние дохождаме до обяснението, защо захарнитѣ фабрики у насъ поддържатъ претенции за едни толкова високи цени на захарта и, отъ друга страна, толкова крайни претенции за намаление цената на цвеклото, щото нито единъ, нито другитѣ не отговарятъ на действителното положение на нѣщата. Както излага г. министърътъ на земледѣлието въ мотивитѣ къмъ законопроекта, години наредъ тия конфликти между фабрикантитѣ на захаръ и цвеклопроизводителитѣ сѫ могли да бъдатъ изравнявани винаги само съ посредството на Министерството на земледѣлието. Министерството на земледѣлието, действайки като арбитъръ въ защита както на интереситѣ на цвеклопроизводителитѣ, така и, разбира се, на интереситѣ на производителитѣ на захаръ, всѣки пѣтъ е интервенирало и е успѣвало да наложи спогодби. Днешното министерство на земледѣлието, както казва г. министърътъ на земледѣлието въ мотивитѣ къмъ законопроекта, е очаквало, че поне тая година — особено тая година, г. г. народни представители, когато земледѣлското население се превива отъ една тежка и непоносима стопанска криза, когато всички други земледѣлски култури толкова малко могатъ да задоволятъ земледѣлца — че поне тая година то би могло да осигури за цвеклопроизводителитѣ възможността да бъдатъ задоволени съ една изгодна цена на цвеклото.

Претенциитѣ на цвеклопроизводителитѣ, застъпвани отъ Министерството на земледѣлието, не сѫ отивали по-далечъ отъ оная цена на цвеклото, която е била установена миналата година. Обаче фабрикантитѣ на захаръ, както се вижда отъ мотивитѣ на законопроекта, не сѫ се съгласили да дадатъ сега тая цена на цвеклото и сѫ предложили една много по-малка цена, а именно 500 л. на тонъ. Отъ друга страна, тѣ сѫ предложили да имъ се даде една премия отъ 3-80 л., една добавъчна цена върху килограмъ захаръ, предназначенъ за вътрешна консомация, която премия да може да ги компенсира за оная загуба, която тѣ биха претърпѣли съ износа на захарта, която иматъ натрупана въ складовѣтѣ си.

Направена смѣтката и за претенцията на цвеклопроизводителитѣ, и за претенцията на фабрикантитѣ на захаръ, се вижда, като се направи сравнение съ досега установенитѣ цени въ минали години, че въ случая фабрикантитѣ на захаръ не държатъ абсолютно за нищо друго смѣтка въ тоя споръ, освенъ за своитѣ собствени лични интереси, и че у фабрикантитѣ на захаръ липсва съзнанието, какво преживяваната днесъ криза изисква отъ всички обществени слоеве готовност, кой колкото може, въ размѣра на възможното за него, да направи жертви, за да може общиятъ товаръ въ тая криза да се почувствува като по-лекъ върху плещитѣ на цѣлото население. И поради това преговоритѣ, които сѫ били водени не малко време, а доста дълги дни, сѫ били прекъснати и се е дошло неизбежно до нуждата, щото тия отношения, единъ пѣтъ прекъснати, единъ пѣтъ неуспѣшно да бъдатъ установени съ една спогодба, да бъдатъ регламентирани по законодателенъ редъ.

Трѣбва да кажа, г. г. народни представители, че фабрикантитѣ на захаръ и въ миналото сѫ били щедро насърчавани отъ другитѣ правителства, за да изнесатъ излишното свое производство на захаръ, обаче никой пѣтъ тѣ не сѫ изпълнявали поетия отъ тѣхъ ангажментъ. Азъ искамъ да припомня на народното представителство съглашението, което е било сключено презъ време на министерствуването на г. Молловъ, като министъръ на финанситѣ, по силата на което съглашение на фабрикантитѣ на захаръ е било дадено повишение въ цената на захарта съ 2 л. на килограмъ — увеличена е била отъ 26 на 28 л. — съ изричното пожелание, съ изричното намѣрение да се насърди износетъ на захаръ. Въ сжщностъ, обаче, захарта е била изнесена въ много малко количество; тя е останала въ по-голямото си количество дукъ, въ страната, и по такъвъ начинъ онова насърчение, което е било дадено на захарнитѣ фабрики отъ миналото правителство, не е отишло въ постигане гонимата целъ. Вмѣсто да бъде изнесена захарта и по такъвъ начинъ да се освободятъ складовѣтѣ на фабрикантитѣ отъ наплатеното производство, отъ наличнитѣ депозити и сега да нѣмаме споръ върху това, какъ трѣбва да се ликвидиратъ тия депозити, депозититѣ сѫ останали и фабрикантитѣ сѫ

предпочели да вървятъ по линията на по-слабото съпротивление — колкото могатъ да продадатъ, да го продадатъ тукъ, на вътрешния пазаръ, при повишената цена.

Липсата на санкции е единъ дефектъ въ тая спогодба, която миналото правителство е сключило съ производителитѣ на захаръ. Безъ тази санкция, за тѣхъ е била откритата врата, получавайки като насърчение една по-висока цена за захарта за вътрешна консомация, да могатъ да се отскубнатъ, да се освободятъ отъ задължението си да изнесатъ захарта навънъ. Тѣ, може би, ще се защитятъ съ възразението, че тѣмъ не е изнасяло да изнесатъ захарта навънъ, обаче въ такъвъ случай оная премия, произхождаща отъ повишената цена на захарта съ 2 л. на килограмъ, остава използвана отъ тѣхъ, безъ отъ тѣхна страна да е изпълненъ оная ангажментъ, който тѣ сѫ били поели. Това, значи, остава като една облага за тѣхъ, която тѣ sans cause сѫ реализирали за смѣтка на консоматора.

Въ този редъ на мисли не е безцелно да се направи и една друга констатация, г. г. народни представители. Захарнитѣ фабрики, при своето създаване тукъ, въ страната, виждайки, че иматъ всичкитѣ благоприятни условия — почвени, климатически, пазарни и близостъ до страни, въ които захарната индустрия, захарното производство не е развито, каквато е Турция — сѫ се нахвърлили върху нашия пазаръ и сѫ създали фабрикантитѣ си, даже безъ огледъ на ония естествени условия, които трѣбва да се иматъ предъ видъ, когато се създава едно подобно индустриално заведение. Азъ искамъ да кажа, че не е обрънато внимание на ония райони, които сѫ предназначени да алиментиратъ, да подхранватъ фабриката, която се съгражда. И ето, напр., дохожда се до следващитѣ абсурди: фабриката въ Бургаско, при Каяли — закупува цвекло отъ Костинбродъ, Софийско; фабриката въ Русе закупува цвекло отъ Плевенски окръгъ и т. н. Разноскиитѣ, които се правятъ за превози, се усложняватъ. Така, напр., русенската фабрика, която купува плевенско цвекло, го превозва до Сомовитѣ, разтоварва го и го натоварва наново на шлепове — едно излишно разтоварване и натоварване — за да го откара въ Русчукъ. Отъ друга страна има и още едно неудобство въ организацията въобще на тия фабрики. Това неудобство се състои въ следващото. Знае се, че цвеклото изтощава почвата два-три пѣти повече, отколкото я изтощаватъ зърненитѣ произведения, и че за да може да се навакса онова, което почвата губи при цвеклосѣянето, трѣбва да ѝ се повърнатъ отпадѣцитѣ, които се получаватъ отъ захарното цвекло въ захарнитѣ фабрики. И вие разбирате, следователно, че нуждата на земята, която дава цвеклото за захарнитѣ фабрики, изисква, щото тия фабрики да бъдатъ въ срѣдата на онѣзи райони, където се сѣе цвеклото. По такъвъ начинъ ние дохождаме тукъ до единъ абсурдъ — да виждаме фабрики толкова отдалечени отъ своитѣ райони, че цвеклопроизводителитѣ не могатъ да получатъ отъ фабрикантитѣ онова, което, естествено, тѣ имъ даватъ. То се дава на най-близкитѣ цвеклопроизводители до фабрикантитѣ. Ония, обаче, които сѫ отдалечени на нѣколко стотинъ километри, естествено, нѣма да получатъ ония отпадѣци, които тѣ трѣбва да върнатъ на почвата, за да наваксатъ изгубенитѣ елементи при цвеклосѣянето.

Като правя тая констатация, съ това искамъ да обясня още повече, защо фабрикантитѣ на захаръ сѫ толкова непримирими въ отстояване на своитѣ преувеличени смѣтки. То е затуй, защото при учредяването на фабрикантитѣ тѣ не сѫ взели въ съображение елементарни условия както по отношение на районитѣ, въ които трѣбва да построятъ фабрикантитѣ си, така и по отношение на капацитета, до който тѣ би трѣбвало да отидатъ, нимаки предъ видъ вътрешния пазаръ.

Но ако въ тоя конфликтъ между тѣхъ и цвеклопроизводителитѣ не сѫ поискали, както много пѣти е ставало досега, редъ години, да се проникнатъ отъ нуждитѣ на момента, длъжностъ е, безспорно, на днешното правителство да влѣзе между цвеклопроизводители и фабриканти на захаръ и да застане по-скоро на страната на цвеклопроизводителитѣ, за да защити тѣхнитѣ интереси отъ домогванията на фабрикантитѣ, домогвания, насочени само къмъ това — да могатъ да си осигурятъ и тази година по възможностъ най-благоприятни условия за своето производство; длъжностъ е, казвамъ, на днешното правителство да застъпи интереситѣ на цвеклопроизводителитѣ и по такъвъ начинъ да внесе поне въ редовѣтъ само на земледѣлското население отъ ония райони, където се сѣе цвеклото, едно малко успокоение, да даде едно частично, макаръ и слабо, задоволяване, като осигури

гури на това население една по-добра, една задоволителна цена за произведеното от него цвекло.

Позицията на фабрикантите на захар е една позиция, която не издържа критика. Във стремежа си да могат да осигурят една по-добра цена, фабрикантите на захар сж отивали даже до там, че сж предлагали, както това е било и въ миналите години, да затворят фабриките за една-две години, да спрат всъщност производството, за да могат по такъв начин да пласират натрупаният запаси захар въ складовете. Това предложение, г. г. народни представители, показва докъде отиват фабрикантите на захар въ преследването на своите интереси. Тъ не искат да държат смътка за оная катастрофа, която би настъпила въ районите, дето се сже цвекло, ако действително фабриките бждат затворени една или две години и ако не се сже цвекло. Това важи особено за настоящата година, когато виждаме, какъ цените на всички други земеделски произведения сж извънредно спаднали. Би трбвало фабрикантите на захар, въ своите домогвания за една по-добра цена на захарта, да следват единъ другъ път, именно пътя на увеличението на консомацията и, чрезъ увеличението на консомацията, да могат да си гарантиратъ едно по-сносно и по-благоприятно използване на вложените отъ тяхъ капитали въ захарната индустрия. Това е логичното, това е резонното за всеки индустриалецъ, който е създаде фабрика за захар. Това нщо е казано и въ бюлетина на френската търговска камара въ София отъ 1930 г., въ който, като се говори за *sampragne du sucre* презъ 1930 г., цитира се становището на фабрикантите, които биха желали да не работятъ тяхните фабрики една или две години, обаче, добавя авторътъ на бележката, че по-скоро би трбвало да се насърди едно намаление въ цената на захарта, за да може да бжде увеличена консомацията на захар и, чрезъ увеличението на консомацията, да се достигне до единъ по-голямъ оборотъ на захар и, респективно, до по-голямо производство на цвеклото. Тогава ще има възможност да се задоволят и двете страни — и производителите на цвекло, и фабрикантите на захар — защото ще има едно много по-голямо производство на цвекло и, макаръ цената на захарта да бжде по-малка, резултатите ще бждат по-благоприятни.

Като говоря по този въпрос, менъ ми идва на умъ да припомня, че България има незавидна участь, г. г. народни представители, по отношение консомацията на захар, защото държи второ мсто. Първото мсто принадлежи на Албания. Албания е страната, която консумира най-малко захар, следъ това иде България. Можете да си направите заключението — земеделска България, която произвежда захарно цвекло, не консумира захар! Захарта се явява, следователно, единъ лукс за България. Споредъ статистическите сведения, даже 5 кгр. захар не се падат на една глава, на единъ човекъ въ България. Какво би било положението, следователно, ако се направеше всичко възможно, щото консомацията на захар въ България да бжде увеличена двойно, тройно, четворно? Въ такъв случай, естествено, оборотътъ би билъ много по-голямъ, земеделското население ще има възможност да намбри въ сненето на цвекло една по-голяма смътка, една по-голяма частъ отъ земеделското население ще пласира труда си въ цвеклопроизводството, а, отъ друга страна, самите фабриканти на захар ще иматъ възможност, естествено, да използватъ своите капитали, щомъ ще могат да направятъ единъ по-голямъ оборотъ.

Ето, следователно, въ какво направление трбва да бждат насочени усилията на правителството — да бжде колкото е възможно увеличена консомацията на захарта. За тази цел, естествено, трбва да бжде гарантирано преди всичко цвеклосненето и пласментът на произведеното цвекло. Оттамъ дохождаме до логическата необходимост отъ настоящия законопроектъ на г. министра на земеделието.

Трбва да кажа, че по законопроекта би могло да се поговори малко повече, тъй като той зачеква както въпроси отъ чисто стопански характер, така също и въпроси отъ областта на търговията и отъ областта на фиска — въпроса за митата, въпроса за интересите на консоматора, които интереси въ случая могат да бждат отчасти пожертвувани въ интереса на производителя — въобщо цълъ единъ комплексъ отъ въпроси, които, естествено, ще изискватъ едно по-дълбоко вникване. Азъ смтамъ, обаче, че по принципъ тоя законопроектъ, заставащ на тази основа, да осигури на цвеклопроизводителите пласмент на произвежданото отъ тяхъ цвекло, да осигури, щото, най-малко, за вътрешната консомация на захар, необходимото цвекло да бжде засито и, освенъ

това, да бжде преработено и пласирано, не може да не получи одобрението на народното представителство.

Споредъ законопроекта, необходимата за засиване площъ ще бжде разпределена споредъ капацитета на различните фабрики въ респективните райони. Въпросътъ за цената остава да се урежда, споредъ законопроекта, отъ Министерския съветъ — нщо, което не е ново, нщо, което традицията е осветила, тъй като, както казахъ и по-рано, Министерството на земеделието въ предвечерното на засиването на цвеклото, вска пролътъ, е интервенирало между цвеклопроизводителите и фабрикантите на захар за установяване на една цена. Значи, цената, както на цвеклото, така и на захарта, ще има да я определи, споредъ законопроекта, Министерскиятъ съветъ. Естествено, ще трбва да се взематъ мрки за едно евентуално противодействие отъ страна на фабрикантите да се ангажиратъ да преработятъ онова цвекло, което ще имъ се припадне по разпределението. Законопроектътъ осигурява пласирането на захарта отъ кампаниите, които ще следватъ отсега нататък. Значи, фабриките по-рано ще трбва да пуснатъ захарта, която ще се произведе, следъ като законътъ влже въ сила, и само следъ изчерпването на това производство ще може да се хвърли на пазара старата захар. Разбира се, до пущането на новата захар отъ фабриките презъ октомврий, позволява се, споредъ законопроекта, пущането на едно съответно, пакъ определено отъ Министерския съветъ, количество захар отъ старите реколти.

Г. г. народни представители! Онова, което е ново въ настоящия законопроектъ и което го отличава отъ ония спогодби, които бившето правителство бж направило съ фабрикантите на захар, то е, че въ него сж предвидени, азъ случай, че фабрикантите не се подчинятъ на решението на Министерството, санкции. Ако фабрикантите откажатъ да поематъ задължение за засиване на цвекло, глобяватъ се съ 1500 л. за всеки незаситъ декаръ, или ако откажатъ да събератъ отъ производителите захарното цвекло глобяватъ се съ 1500 л., отъ които 1000 л. отиватъ за заплащане цвеклото на цвеклопроизводителя и 500 л. за държавата. Тая санкция непременно ще накара захарните фабрики да се подчинятъ на волята на държавата. Само чрезъ такива санкции ние ще можемъ действително да наложимъ, щото необходимото количество цвекло да бжде засито презъ тая година и, отъ друга страна, да бжде гарантирано неговото преработване въ захар. Безъ тия санкции ние бихме имали същото положение, каквото имаме при миналия режимъ, когато се повиши цената на захарта съ 2 л., за да се даде възможност на захарофабрикантите да експортиратъ захар и да се насърди производството на захар. Не се постигнаха, обаче, резултати, понеже нямаше санкции. Ако тогава имаше санкции, сигурно щяхме да имаме по-добри резултати. Ето защо, азъ смтамъ, че въ това отношение законопроектътъ е по-пълнен. Що се отнася до размбра на тия глоби, тамъ вече може да съществува споръ, но принципите трбва да бжде възприети.

Г. г. народни представители! Заклучавамъ. Законопроектътъ така, както се представлява, иде да отговори на една нужда, на една въпиюща нужда — да се окаже въ днешния моментъ защита на населението, което се занимава съ производство на цвекло. Между редицата мрки, които днешното правителство взема за облекчение на стопанската криза и за създаване на условия за единъ по-благодатенъ трудъ за всички производствени слоеве, е и този законопроектъ, който дохожда да попълни една празнота.

Кжсото време, което азъ имамъ отъ снощи досега, за да се подготвя по този законопроектъ, не ми позволи да вникна въ неговите подробности. Но азъ смтамъ, че следъ като се приеме той по принципъ, въ комисията ще имаме възможност да размнимъ мисли по-обширно, да вникнемъ въ всичките му постановления.

Заявявамъ, че нашата група ще гласува по принципъ този законопроектъ. Азъ смтамъ, че даже нма да се намбри въ Народното събрание нкой, който да бжде по принципъ противъ законопроекта.

Азъ бихъ изказалъ едно пожелание: г. министърътъ на земеделието да ни сезира частъ по-скоро съ единъ подобенъ законопроектъ за регламентирани отношенията между розопроизводители и розофабриканти. Има единъ край, г. г. народни представители, въ нашата страна, който се нарича „Розова долина“, едно име, което буди много любопитство, много интересъ, едно име, което създава у хората, които не сж посещавали тази „Розова долина“, представа за нщо розово, за нщо привлекателно. Такава е била действително картината на Розовата долина до преди три години. Отъ три години насамъ, откато тамъ несъстоятелността, фалитътъ на нколко розофабриканти отвлече на розопроизводителите надъ 70 милиона лева; отъ три

години насамъ, откато цената на розовото цвѣте падна много позече, отколкото падна цената на зърнениѣ произведекия, тая долина на розитѣ се е обърнала, бихъ рекълъ азъ, въ долина на въздишкитѣ. Населението тамъ не произвежда зърнени храни, то нѣма, следователно, и оня малкъ запасъ отъ храни, който позволява на земеделското население отъ другитѣ райони поне да не гладува, поне да има хлѣба въ хамбара си. Тамъ населението се поминува предимно отъ розата и сега, когато тя нѣма абсолютно никаква цена, то, което е принудено, както всѣки другъ пътъ, да купува жито на пазара, днесъ се намира въ едно страшно мизерно положение. Розофабрикантитѣ, при установената преди години цена 22—20 л. за килограмъ розово цвѣте, миналата година не се съгласиха да фиксиратъ цена, дадоха по 3—3.50 л. на килограмъ, като оставиха населението да върва, че, може би, следъ продажбата на розовото масло ще могатъ да му дадатъ до 6—7 л. Килограмъ цвѣте да се плаща 3 л., 4 л., 5 л., 6 л. — това е едно нещастие, една голѣма катастрофа съ населението, което се занимава съ розово производство. Фабрикантитѣ не могатъ да дадатъ по-голѣма цена. Е добре, има розови кооперации, които варятъ и дестилиратъ розовото цвѣте и които иматъ възможность, при намаление на общитѣ производствени разности, да продаватъ розовото масло на много по-ниска цена. Кооперациитѣ вече излизатъ на пазара. Касае се за тѣхното насърчение, касае се за тѣхното подпомагане. Азъ зная, че г. министърътъ на земледѣлието е обещалъ своята помощ на кооперациитѣ, но азъ смѣтамъ, че само помощъ въ кредитъ нѣма да бѣде достатъчна. Азъ смѣтамъ, че е вече назрѣлъ моментътъ, когато ще трѣбва ние да бждемъ сезирани съ единъ законопроектъ за регламентиране на търговията съ розово масло. Касае се до единъ артикулъ, който е привилегия само на нашето отечество, единъ артикулъ, който нѣма конкурентъ въ никоя друга страна, който ще може да запази мѣстото си на западно-европейскитѣ пазари, и, следователно, се подава най-лесно на кооперативната форма на търговия.

Врѣщамъ се на законопроекта и казвамъ, че г. г. фабрикантитѣ на захаръ не трѣбва да изпускатъ изъ предъ видъ обстоятелството, че вече въ Плъвень, макаръ въ единъ малкъ мащабъ, съществува една фабрика за захаръ, създадена на кооперативни начала отъ цвеклопроизводителитѣ съ съдействието на Българската централна кооперативна банка. Това трѣбва да послужи за урокъ на фабрикантитѣ, които постоянноствуватъ въ своята непримиримост и не показватъ готовность да направятъ въ настоящия моментъ една отстъпка на цвеклопроизводителитѣ по отношение на тѣхнитѣ искания. Бждещето подсказва вече една нова форма на търговия и ако, естествено, тѣ не взематъ достатъчно поука отъ това, което е създадено въ Плъвень, може би бждещето имъ готви изненади, за които тѣ ще има най-много да съжбяляватъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателъ: Има думата народниятъ представител г. д-ръ Иванъ Бешковъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Предлагаиятъ законопроектъ за насърчение сѣнето на цвекло и производството на захаръ е резултатъ на едни дълги и мжчителни преговори, които се водиха въ продължение близо на два месеца между представителитѣ на захарния картелъ и г. министра на земледѣлието, заедно съ г. министра на финанситѣ. Тѣзи преговори, които съ прекъсвания продължиха повече отъ два месеца, не дадоха резултати, задоволяващи и двѣтѣ страни, т. е. не доведоха странитѣ до едно споразумение. Като резултатъ на това се явява настоящиятъ законопроектъ.

Не само тази година, но и миналитѣ години, предъ всѣка кампания, захаро-фабрикантитѣ сж предявявали условия, които сж предизвиквали по-малко или повече намѣсата на държавата въ защита на цвеклопроизводителитѣ. Преди години, вследствие експлоатацията, която захарниятъ картелъ вършеше надъ цвеклопроизводителитѣ и надъ консоматоритѣ на захаръ, особено надъ цвеклопроизводителитѣ, се създаде така наречениятъ цвеклопроизводителенъ съюзъ, който обединява цвеклопроизводителитѣ, за защита на тѣхнитѣ права срещу домогванията на захарнитѣ фабрики у насъ. Благодарение на привилегированото положение, което захарнитѣ фабрики въ България, отъ основаването си до днесъ, имаха, благодарение на голѣмата свобода, която тѣ имаха да определятъ сами цената на цвеклото, както и цената на захарта, естествено е, че българскитѣ цвеклопроизводители бѣха години наредъ експлоатирани и трѣбва да се признае печалното обстоятелство, че презъ миналия режимъ на Демократи-

ческиятъ сговоръ, презъ течение на осемъ години правителството на Демократическиятъ сговоръ много малко, за да не кажа нищо, направи въ защита на цвеклопроизводителитѣ и на консоматоритѣ на захаръ.

Миналата година предшественикътъ на днешния министъръ на земледѣлието, г. Григоръ Василевъ, внесе единъ законопроектъ, съ който искаше да задѣлжи кооперативната фабрика „Българска захаръ“ да се съгласи на спогодбата, която бѣше подписана между него и представителитѣ на захарния картелъ. Съображението тогава на Министерството на земледѣлието бѣше, че трѣбва да се даде износна премия на захарнитѣ фабрики, равна на 100 л. на тонъ цвекло, защото иначе тѣ нѣмаше да се съгласятъ да се сѣе цвекло, отъ което народното стопанство, безспорно, щѣше да загуби. Тогава по този въпросъ се развиха бурни дебати, голѣми прения, обаче становището на ораторитѣ на Демократическия сговоръ бѣше, че трѣбва да дадемъ по-малко на цвеклопроизводителитѣ, защото иначе нищо нѣма да взематъ, нищо нѣма да получатъ, тъй като захарнитѣ фабрики нѣма да сѣятъ цвекло, защото имали излишни количества захаръ, които трѣбвало да изнесатъ, за да се отдрѣсти пазарътъ и да може да се продължи сѣнето на цвекло. Днесъ положението, г. г. народни представители, е сжщото. Пазарътъ е страната сжщо е задрѣстенъ съ захаръ, дори е по-задрѣстенъ, отколкото миналата година. Ако миналата година е имало излишъкъ отъ захаръ за износъ 17 милиона килограма, днесъ този шокъ е 22 милиона килограма; следователно, и днесъ се намираме при едно свръхпроизводство. И макаръ че миналата години законопроектътъ на г. Григоръ Василевъ стана законъ, презъ течение на цѣлата година фабрикантитѣ изнесоха само единъ милионъ и триста хиляди килограма захаръ, вмѣсто 22 милиона.

А. Буковъ (з): За туй пъкъ валута изнесоха.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Тѣ не изнесоха тая захаръ и знаеха защо не трѣбва да я изнасятъ. Защото тѣ държатъ този шокъ въ складовеѣ си за козъ, когато ще отстояватъ предъ правителството своитѣ интереси, когато ще трѣбва да го поставятъ предъ шахъ, ако то пожелае да имъ наложи по-друга цена за цвеклото и по-друга цена за захарта.

Така бѣше и тая година. Цѣли два месеца продължиха преговоритѣ. Представителитѣ на захарния картелъ стояха на своето становище: „Или ние трѣбва да дадемъ, казваха тѣ, по 500 л. за тонъ цвекло и да продаваме по 28 л. килограмътъ захаръ, въ какъвто само случай ние ще се задължимъ да изнасяме въ странство по 25% отъ излишната захаръ въ страната, или иначе ние ще пожелаемъ да понасяме тѣзи загуби и, следователно, нѣма да сѣемъ цвекло“. На нѣколко пъти дори преговоритѣ бѣха прекъсвани и най-после г. министърътъ на земледѣлието, следъ като се убеди, че отъ страна на представителитѣ на захарния картелъ нѣма добро желание за едно справедливо уреждане на спора, внесе настоящия законопроектъ.

Кои сж основнитѣ положения, които сж легнали въ законопроекта, г. г. народни представители? Преди всичко Министерството на земледѣлието взема въпросъ за цвеклото и захарта въ своитѣ ржце. Министерството на земледѣлието разпредѣля капацитетата на захарнитѣ фабрики и определя размѣра на площта, която всѣка фабрика ще сѣе съ цвекло, съобразно нейния капацитетъ и съобразно нуждитѣ на страната отъ захаръ. Второто положение е, че Министерскиятъ светъ определя цената, която фабрикантитѣ ще даватъ за тонъ цвекло; Министерскиятъ светъ сжщо определя и цената на захарта, по която фабрикантитѣ ще трѣбва да я продаватъ на търговцитѣ, посрѣдницитѣ и на пласоритѣ. Съ тѣзи положения на законопроекта захарниятъ картелъ фактически е разтуренъ. Министерството на земледѣлието е взело цѣлата работа въ ржцетѣ си и при една разумна политика, която ще държи смѣтка и за интереситѣ на цвеклопроизводителитѣ, и за интереситѣ на консоматоритѣ на захаръ, ние не ще бждемъ свидетели на ония скандали печалби отъ стотици милиони лева, които захарниятъ картелъ презъ течение на последнитѣ години ежегодно реализираше. Споредъ една смѣтка, която претендира на астенгичность, на достовѣрность, направена отъ „Българска захаръ“, която е въ състояние да направи калкулация за коштуемата стойность на килограмъ захаръ, захарниятъ картелъ въ последнитѣ 5 години, отъ 1926 до 1931 г., е реализиралъ една печалба отъ единъ милиардъ и 600 милиона лева, или крагъло по 320—330 милиона лева всѣка година. Ако интервенцията на държавата бѣше така чувствителна, така осезателна, така смѣда презъ тия 5—6 години, захарниятъ картелъ щѣше да бѣде обузданъ, нему щѣше да бѣде отнета тая възможность да реализира тия стотици милиони лева печалба

и да ги изнася въ чужбина. Днес азъ съмъ длъженъ да констатирамъ, че този законъ е първиятъ, може би, законъ на правителството на Народния блокъ, който се явява да разреши една проблема по единъ радикаленъ и задоволителенъ начинъ. Азъ отъ това мѣсто не мога да не поздравя г. министра на земледѣлието — и правителството — че има смѣлостта и куража да разреши съ този законъ въпроса за цвеклосѣянето и захарната консомация въ страната, да отрѣже домогванията на захарния картелъ, който презъ толкова години скандализира нашето общество, който изсмуква потъта и труда на българския цвеклопроизводител и който ограбва милиони лева отъ захарокомсоматоритъ въ страната.

Законопроектътъ сѣщо така е доста изчерпателенъ и доста пълненъ и въ неговитъ наказателни санкции за неизпълнение постановленията му.

Ако ми бѣде позволено, азъ ще направя само една забележка къмъ чл. 5 отъ настоящия законопроектъ, касателно кооперативната захарна фабрика „Българска захаръ“. Касае се до 100-тъ лева, които трѣбва да се взематъ отъ „Българска захаръ“, съгласно закона на бившия министъръ на земледѣлието Григоръ Василевъ, за учредения отъ сѣция законъ фондъ за насърчение цвеклосѣянето въ страната. Ако азъ бихъ молилъ г. министра да се съгласи да се освободи „Българска захаръ“ отъ задължението да плати 4.700.000 л. въ полза на този фондъ, това го правя по следнитъ съображения. Кооперативната захарна фабрика „Българска захаръ“ се създаде, г. г. народни представители, съ стотинкитъ, съ слабитъ усилия на 19 хиляди нейни членове, български граждани, производители на цвекло и захарокомсоматори. 19 хиляди стопанства сѣ ангажирани въ това кооперативно предприятие, което днесъ е изградило своя кооперативна захарна фабрика, която произвежда най-доброкачествена захаръ въ страната, едно предприятие, което е събрало 27 милиона лева свои собствени срѣдства, дѣловъ капиталъ, стотинки на толкова хиляди български граждани и селяни; едно предприятие, което едва тази година приключи своята втора кампания и което отъ появяването си досега даде огромни резултати въ смисълъ, че се яви като единъ цененъ регулаторъ както по отношение цената на цвеклото, така и по отношение цената на захарта въ страната. „Българска захаръ“ съ появяването си намали цената на захарта у насъ съ 2 л. на килограмъ и съ това предизвика общо поевтиняване на захарта въ цѣлата страна съ 2 л. на килограмъ. За тая година цената на захарта се намали съ още 1 л., така че ставатъ 3 л. на килограмъ. Понеже консомацията на захаръ въ страната възлиза на 25—28 милиона килограма, то първата година, благодарение понижената цена на захарта отъ „Българска захаръ“, за страната се спестиха около 55 милиона лева, тая година — около 75 милиона лева, или всичко около 130 милиона лева сѣ спестени както за българския цвеклопроизводител, така и за комсоматоритъ на захаръ. Иначе, г. г. народни представители, ако не бѣше „Българска захаръ“ и захарта се продаваше по ценитъ отъ 1928 и 1929 г., тѣзи 130 милиона лева щѣха да влѣзатъ въ каситъ на захарния картелъ и отъ тамъ — изнесени въ чужбина. Ето голѣмата заслуга, която „Българска захаръ“ донесе съ своята поява на българското стопанство.

И днесъ, когато „Българска захаръ“ е опълчила срещу себе си захарния картелъ, защото той сѣгледжа въ нея единъ опасенъ конкурентъ и иска да я унищожи, иска да я събори, когато, отъ друга страна, „Българска захаръ“ още не е стабилизирала — защото „Българска захаръ“ има 27 милиона лева свои собствени срѣдства, а има само имобилизации надъ 51 милиона лева — днесъ „Българска захаръ“ има нужда да бѣде подкрепена отъ държавата, за да може да продължи въ бѣде да върши своето народоползено дѣло. И въ този моментъ, когато се дебатира законопроектътъ за насърчение сѣненето на захарно цвекло и производството на захаръ, мене ми се струва, че би било много умѣстно и г. министърътъ на земледѣлието би направилъ единъ жестъ, ако въ законопроекта се освободи „Българска захаръ“ отъ да плати тия 4.700.000 л., като тѣ бѣдатъ отнесени за засилване на нейнитъ собствени срѣдства, на нейния дѣловъ капиталъ, за да може тя да закрепи, за да може да бѣде полезна и на своитъ членове, и на народното стопанство.

Все въ връзка съ тоя законопроектъ, г. г. народни представители, азъ ще си позволя да обърна вниманието ви и върху другъ единъ законъ, който бившиятъ министъръ на земледѣлието г. Григоръ Василевъ внесе и прокара въ миналата Камара, който законъ все пакъ има връзка съ цвеклосѣянето и съ захарокомсомацията. Това е законътъ за вносното мито на сѣмената за посѣвъ на цвекло, единъ законъ, който въ последната сесия на миналата Камара се внесе въ 11 часа презъ нощта, съдържанието на

който повече отъ половината народни представители не знаеха, защото той бѣше мистифициранъ и защото не му се даде ясностъ. Съ тоя законъ се наложи вносно мито на цвекловото семе 17 л. на килограмъ. Цѣлѣше се да се направи невъзможно внасянето на цвеклово семе отъвънъ и по този начинъ да се осигури пласментътъ на цвекловото семе, произвеждано въ семенопроизводното поле на Горноорѣховската захарна фабрика. Дѣлжа да заявя на почитаемото народно представителство, че съ тоя законъ не се постигна никаква стопанска целъ, защото това семенопроизводително поле не е дори на акционерното дружество на захарната фабрика, а е собственостъ на единъ човѣкъ и не бива за единъ човѣкъ, за интереситъ на едно лице да се създаватъ закони, още повече, когато тия закони сѣ въ вреда на десетки хиляди, въ вреда на народното стопанство. И мене ми се струва, че г. министъръ Гичевъ трѣбва частъ по-скоро да внесе законопроектъ, съ който да отмѣни закона за вносно мито на семето за посѣвъ на цвекло.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя Н. Захариевъ)

А. Буковъ и П. Попивановъ (з): Съ този законопроектъ да стане това.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Това може да стане дори съ този законопроектъ. — Премахването на тоя законъ ще отстрани една неправда, ще отнеме възможността, г. г. народни представители, на Горноорѣховската захарна фабрика да продава тя семена на „Българска захаръ“ и на други захарни фабрики и по такъвъ начинъ тия фабрики да зависятъ отъ Горноорѣховската фабрика. Защото не трѣбва да се изпуска изъ предъ видъ, трѣбва да се държи смѣтка за качеството на цвекловото семе. А може ли да се мисли, че ще имаме искреностъ у Горноорѣховската фабрика да даде доброкачествено цвеклово семе на „Българска захаръ“, която е нейнъ конкурентъ, която е нейнъ врагъ?

С. Илиевъ (д. сг): Този законъ забранява ли на другитъ фабрики да произвеждатъ цвеклово семе? Не забранява — нали?

Д-ръ И. Бешковъ (з): Азъ ще се поясня. Въ страната и вчера, и днесъ имаме недоимѣкъ отъ цвеклово семе. Най-голѣмото семенопроизводно поле, най-голѣмата семенопроизводна станция за цвеклово семе е при Горноорѣховската захарна фабрика. (Пререкания между С. Илиевъ и нѣкои земледѣлци)

Г. г. народни представители! Въпросътъ е ясенъ: въ страната нѣма достатъчно цвеклово семе; такова ще се доставлява отъ Горноорѣховската захарна фабрика. Дали то е доброкачествено, дали то е отъ добъръ и изпитанъ сортъ, или не — и това е единъ голѣмъ въпросъ — ние не можемъ да сѣдимъ, ние не можемъ да преценяваме, защото на насъ трѣбва семе. Въ всѣки случай, при сѣществуването на закона на Григоръ Василевъ, ние — както „Българска захаръ“, така и другитъ фабрики — сме принудени да купуваме цвеклово семе отъ Горноорѣховската захарна фабрика, която не е длъжна или не може да отговаря за качеството и сорта на семето. Когато ние сме въ лоши отношения, въ отношения на конкуренти и, бихъ казалъ, врагове, не бива да бѣдемъ оставени въ зависимостъ отъ Горноорѣховската захарна фабрика, а трѣбва да бѣдемъ свободни при подбора на семето. Затова този законъ трѣбва да бѣде премахнатъ поне дотогава, докогато всѣка една отъ захарнитъ фабрики въ страната си създаде свое семенопроизводно поле, своя семенопроизводна станция, за да не зависи отъ другитъ.

Накрай, г. г. народни представители, отъ името на земледѣлската парламентарната група азъ заявявамъ, че ние ще гласуваме този законопроектъ, защото той разтурва фактически захарния картелъ, защото той поставя захарния картелъ подъ строгия контролъ на държавата, защото чрезъ тоя законъ ние ще осигуримъ труда на 25 хиляди земледѣлски стопанства, които се занимаватъ съ цвеклосѣене, защото ще уредимъ справедливо въпроса за цената на захарта, защото ще престанемъ да скандализираме обществото съ стотици милиони лева печалби на захарния картелъ и защото ще поставимъ въ правилни рамки единъ въпросъ, който отдавна трѣбваше да бѣде разрешенъ и който, най-сетне, намира своето най-правилно разрешение днесъ, при народното управление на Народния блокъ. (Продължителни ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представител г. Кръстю Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Ако законопроектътъ има за целъ да улесни задачата на пра-

вителиството въ борбата му срещу единъ съществуващ картелъ, или срещу картелъ, който би се организиралъ впоследствие съ целъ да диктува ценитъ на пазара въ ущърбъ на народното стопанство, на държавнитъ интереси и на голъмата маса консоматори, въ това отношение е направено една крачка напредъ и, нека заявя въ самото начало, ние ще гласуваме по принципъ за законопроекта. Но азъ съмъ дълженъ да възбудя и нѣкои други въпроси, които интересуватъ не вчерашния денъ, но които интересуватъ днешния и утрешния денъ, за да се види, дали действително ще отидемъ къмъ целта; да не би пожеланията на правителството да останатъ само пожелания, да не би, съ други думи, и сега — защото захарнитъ фабрики не сѫ унищожени, на тѣхъ не е отнето правото да произвеждатъ — правителството само да си резервира правото да опредѣли количеството на засѣтата площъ, която всѣка захарна фабрика ще има право да използва. Всички ние говоримъ, че захарнитъ фабрики сѫ силни — знаете защо; захарта е сладка — знаете защо и увлѣченията могатъ да бѣдатъ голъми. Азъ ще бѣда конкретенъ. Не говоря за въздействия, които могатъ да идатъ отъвнъ — защото и такива може да има — и да повлияятъ на правителството да реши въпроса за цената на захарта не както иска Камарата или както иска болшинството отъ народа, но да го разреши съ огледъ на други интереси. Азъ искамъ да визуирамъ случаи, когато правителството или министърътъ на земледѣлието по свой починъ може да има едно друго убеждение по въпроса. И по тоя пунктъ бихъ искалъ г. министърътъ на земледѣлието да се обясни предъ Народното събрание.

Понеже правителството ще получи пълномощи да опредѣли цената на захарта, би трѣбвало да се знае въ какви рамки ще се движи. Повдигамъ този въпросъ, г. г. народни представители, въ връзка съ скорошнитъ изявления на г. министра на земледѣлието по цената на захарта. Въ процеса на преговоритъ между захарния картелъ и Министерството на земледѣлието, той направи изявления, че има намѣрението да повиши цената на захарта съ още 2 л., тъй като намиралъ, че селското население отъ това нѣмало да загуби и не го интересувалъ този въпросъ, който е интересенъ само за градското население — главенъ консоматоръ на захаръ. Ако, г. г. народни представители, тѣзи изявления, дадени въ вестниците, сѫ вѣрни и точни, тогава азъ още отъ сега бихъ казалъ, че г. Гичевъ се намира на единъ погрѣшенъ пътъ — дори въ желанието си да води съсловна политика, той е на погрѣшенъ пътъ. А въ желанието си да води борба противъ захарния картелъ, той е въ пълнъ на захарнитъ фабрики. Защо? Министърътъ на финанситъ, г. Стефановъ, тукъ, преди единъ месецъ...

Министъръ Д. Гичевъ: Г. Пастуховъ! За да Ви улесня, ще Ви съобща само това: че, ако ние се бѣхме съгласили да оставимъ свободна цената на захарта и да премахнемъ нормировката, нѣмаше да има никакво недоразумение между насъ и захарнитъ фабрики.

Нѣкой отъ сговориститъ: Колко ще бѣде сега цената на захарта?

К. Пастуховъ (с. д.): Но Вие дадохте тия изявления — че трѣбва да бѣде увеличена цената на захарта и намирате за умѣстно да бѣде увеличена съ 2 л. на килограмъ. Азъ възразявамъ на това Ваше желание и моля правителството — когато получите мандата, който искате — да отклони преди всичко Васъ отъ този пътъ. Защо? Кой се ползува, г. г. народни представители, отъ предполагаемитъ два лева на килограмъ увеличение цената на захарта? Държавата не се ползува съ нищо, тъй като въ нейната каса нищо нѣма да постѣпи. Ако би билъ увеличенъ акцизътъ — както г. министърътъ на финанситъ преди единъ месецъ го увеличи съ единъ левъ — тогава можемъ да очакваме, че въ държавната хазна ще постѣпятъ около 40 или 50 милиона лева и едно правителство, което е въ затруднено финансово положение, би могло да се оправдае предъ Народното събрание, че нуждата отъ пари го кара да увеличи цената на захарта и да натовари консоматора, за да спечели държавното съкровище. Но ако въ държавното съкровище нѣма да постѣпи нито сантимъ, пита се: кѣде ще отидатъ тия пари, ако цената на захарта се увеличи още съ 2 лева? Нали ще отидатъ въ фабрицитъ? Безразлично е, г-да, за насъ, дали това увеличение ще отиде въ единъ картелъ или въ отдѣлнитъ фабрики, които не представляватъ вече картелъ. Каква сума ще отиде, вие знаете. Въ България се консомиратъ между 25 и 30 милиона килограмъ захаръ, следователно, ще дадемъ около 40—50 милиона лева обратно

на тѣзи, противъ които се боримъ — на всичкитъ или на нѣкои отъ тѣхъ. На българския консоматоръ ще бѣде ли по-топло или по-студено отъ това, че тѣзи 50 милиона лева не ги получава нѣкакъвъ картелъ, а ги получава нѣкоя фаворизирана фабрика, или пъкъ две или три отъ съществуващитъ петъ захарни фабрики въ България?

Ето защо, г. г. народни представители, ако намѣрението на правителството, изразено чрезъ г. министъръ Гичевъ, е да се увеличи цената на захарта съ още 2 л., като отъ 12-80 л. стане 14-80 л., това значи действително да подслаждаме фабрикантитъ въ ущърбъ на консоматоритъ, на българския народъ.

Не искамъ да правя разлика въ туй отношение между селото и града. Че градътъ и чиновничеството консомиратъ повече захаръ, отколкото селското население — това е вѣрно; но дори ако вие искате да водите съсловна политика и да кажете: „Селото не се интересува отъ увеличенитъ разноси на града“, пакъ нѣмате право да давате тѣзи пари — безъ даже да имате намѣрението — въ рѣцетъ на фабрикантитъ.

Г. г. народни представители! Въ полза на тази идея говори и чл. 6 отъ законопроекта, който, между другото, предвижда въ една отъ своитъ атиней, че ако нѣкоя фабрика би продала захаръ по-скѣпо или по-евтино отъ нормираната цена, подлежи не само на двойна глоба, но отговорнитъ и хора подлежатъ и на наказание съ строгъ тъмниченъ затворъ до три години.

Г. г. народни представители! Въ нашето законодателство, когато се опредѣля нормировка на известни продукти съ целъ да се предотврати повишението на ценитъ имъ, предвиждани сѫ били — и това има голъмъ смисълъ — тежки наказателни клаузи. Но не сме имали случай да се подхвърля фабрика или частно лице на наказание строгъ тъмниченъ затворъ, само защото иска да продава по-евтино. Ние трѣбва да бѣдемъ доволни и да се радваме, ако нѣкоя фабрика, въ конкуренция на друга, би искала да продава произведенитъ си по-евтино. Ние ли ще защитаваме интереситъ на фабрикантитъ, за да ги предварваме отъ нелоялна конкуренция?

Министъръ Д. Гичевъ: Интереситъ на „Българска захаръ“, а не на фабрикантитъ.

П. Попивановъ (з.): Вие, г. Пастуховъ, сте дълженъ най-много да пазите „Българска захаръ“, защото капиталътъ е готовъ да рискува въ известенъ моментъ, за да ѝ нанесе ударъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Азъ ще отговоря на този въпросъ, дали се касае за интереситъ на „Българска захаръ“, или на фабрикантитъ.

А. Капитановъ (з.): Защото „Българска захаръ“ не е въ централата „Напредъ“, и вие не сте кооператори въ нея — затуй! За васъ само „Напредъ“ е кооперация, всички други не сѫ.

К. Пастуховъ (с. д.): Четохъ изявленията на председателя на „Българска захаръ“, г. Ивановъ, чухъ тукъ и думитъ на г. Бешкова. И двамата сѫ съгласни въ едно — че „Българска захаръ“ е спомогнала за поевтиняване цената на захарта въ борбата съ захарнитъ фабрики. „Българска захаръ“ е могла, следователно, да конкурира захарнитъ фабрики, задоволявайки се съ по-малка печалба, продавайки захарта съ 1 левъ по-евтино отъ сегашната нормирана цена. Защо утре „Българска захаръ“ ще трѣбва да продава съ два лева по-скѣпо отъ сегашната цена, или съ три лева отъ нейната цена, когато тя е въ положение да продава по-евтино? Вие намирате ли, че една кооперация трѣбва да бѣде облагодетелствувана, като за смѣтка на голъмата консомация, безъ рискъ за нейното съществуване, увеличи своитъ печалби? Че вие, ако стѣпите на тая база, компрометирате кооперативното движение въ нашата страна!

А. Капитановъ (з.): Хайде, холанъ!

К. Пастуховъ (с. д.): Защото консоматорътъ иска да получи по-евтино захарта и кооперацията трѣбва да бѣде готова да му я даде, ако не по-евтино, то поне на цена, на каквато му я даватъ ония, които вървятъ срещу кооперацията. Инакъ, тя нѣма *raison d'être*.

А. Буковъ (з.): Кооперация „Напредъ“ като вземаше по-евтино захарта, защо не я продаваше по-евтино на българския консоматоръ, ами взе 20 милиона лева печалба?

П. Попивановъ (з): Затуй плаче той съ крокодилски сълзи!

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ ще ви приведа за примѣръ, какъ гледатъ на кооперативното движение въ Германия.

А. Капитановъ (з): Азъ пъкъ мисля — какъ гледа централа „Напредъ“!

К. Пастуховъ (с. д): Д-ръ Брюнингъ, който е издалъ указъ, за да регламентира и нормира ценитѣ на продуктитѣ, никѣде не нормира ценитѣ на кооперациитѣ, защото излиза отъ предположението, че частниятъ търговецъ върши спекулация, а, отъ друга страна, кооперацията е толкова здрава и добре организирана, щото тя може и безъ да ѝ бѣде нормирана цената, пакъ да се движи въ пазарнитѣ цени и нѣма нужда отъ нѣкакви особени покровителствени мита, за да устои на конкуренцията.

А. Буковъ (з): Само не въ България. Фабрицитѣ на захарния картелъ сѣ амортизирали инвентара си, а „Българска захаръ“ не е.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Но Германия не е България. Захарниятъ картелъ, който сѣществувалъ въ България, не може да сѣществувалъ въ Германия, за да трупа милиони и милиарди, да създаде единъ шокъ, който не му струва нищо и да продава захарта на безценица, за да унищожи „Българска захаръ“. Тамъ е разликата.

К. Пастуховъ (с. д): Моля, г. Бешковъ, позволете ми да се изкажа. Азъ не се смѣтамъ компетентенъ по въпроса, но толкова много се раздрънквалъ въ България, че и всѣки профанъ може по този въпросъ да ви каже нѣщо свѣстно.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Дошли сме дотамъ, че захарниятъ картелъ иска да диктува, защото 10 години сме му позволявали да трупа милиони!

К. Пастуховъ (с. д): Позволете, г. Бешковъ, не сте само Вие защитникъ на кооперация „Българска захаръ“.

Д-ръ И. Бешковъ (з): И Вие не бѣдете защитникъ само на централа „Напредъ“.

К. Пастуховъ (с. д): Кооперация „Българска захаръ“ е създадена съ общи усилия на маса кооператори и се радва на симпатиитѣ на всѣчки кооператори.

А. Капитановъ (з): Но защо централа „Напредъ“ не взема нито единъ пѣтъ захаръ отъ „Българска захаръ“, а взема отъ картела?

К. Пастуховъ (с. д): Слушайте!

А. Капитановъ (з): Слушаме, но гледаме какво вършите.

К. Пастуховъ (с. д): „Българска захаръ“ произвежда 500 вагона захаръ въ най-добрия случай. Това е нейниятъ капацитетъ. Останалитѣ фабрики произвеждатъ много повече — около 2.000 вагона. Значи, всичко въ България имаме производство на захаръ 2.500 вагона. Вие ще увеличите цената на захарта по 2 л. на килограмъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Кой ви каза това?

А. Капитановъ (з): Отгдето го вземате това, отъ вестниците ли?

Д-ръ И. Бешковъ (з): Вашиятъ изводъ е погрѣшенъ. Има ли го въ законопроекта това?

К. Пастуховъ (с. д): Моля, позволете ми. Азъ ли съмъ господаръ на моята мисль, или вие?

А. Капитановъ (з): Ама Вие говорите по това, което сѣ писали вестниците, а не по законопроекта?

К. Пастуховъ (с. д): Говоря по законопроекта.

Вие ми възражавате, че давате тази защита, за да вирѣе „Българска захаръ“, а азъ, който се смѣтамъ, сѣщо така добре разположенъ къмъ „Българска захаръ“, ви възражамъ следното. На 30 милиона килограма захаръ, които се консумиратъ въ България, ще се дадатъ по 2 л. на кило-

грамъ повече — значи, 60 милиона лева. Отъ тѣзи 60 милиона лева „Българска захаръ“ ще получи $\frac{1}{4}$, т. е. 12 милиона лева, за да поддържа своето сѣществуване. Останалата сума до 60 милиона лева — значи, 48 милиона лева — кому я давате вие? Давайте я на фабрикантитѣ, противъ които се води борбата, срещу които е създаденъ настоящиятъ законопроектъ!

Затова ви казвамъ, че вие, които (Възражения отъ земледѣлцитѣ) . . .

П. Попивановъ (з): Отъ вестниците ги вземате тия работи.

К. Пастуховъ (с. д): Вие не сте по-компетентни отъ лицето, което е изказало тия мисли. Азъ ще се радвамъ, ако действително това нѣщо не стане. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Защо да влизаме въ излишни диспути. Азъ знамъ много добре какво говоря. Когато ви говоря за двата лева, вие, вмѣсто да ми въразите, че нѣма такова нѣщо и нѣма да има, правите ми възражение, че това става съ цель да се защити „Българска захаръ“.

Отъ земледѣлцитѣ: Не е така.

К. Пастуховъ (с. д): По поводъ на това възражение азъ ви отговарямъ, че вие давате на „Българска захаръ“ 12 милиона лева, а на картела давате 48 милиона лева.

П. Попивановъ (з): Вие казвате, че съ закона сме забранявали да се продава по-евтино. Да, казваме, че се забранява да се продава по-евтино, защото картелиранитѣ фабрики сѣ амортизирали вече своитѣ постройки, своя инвентаръ.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ вѣрвамъ, че нашето кооперативно движение, ако стои на здрави нозе, може да конкурира.

П. Попивановъ (з): Тамъ е въпросътъ — „ако стои“; подчертано: „ако стои“!

К. Пастуховъ (с. д): Ако вътре има недобросвѣстни хора, разбира се, то не може да стои на здрави нозе. (Възражения отъ земледѣлцитѣ. Глъчка)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

К. Пастуховъ (с. д): Тогава вие искате да кажете, че „Българска захаръ“ не стои на здрави нозе!

Д-ръ И. Бешковъ (з): Г. Пастуховъ! Вие съмнявате ли се, че „Българска захаръ“ стои на здрави основи?

К. Пастуховъ (с. д): Г. Бешковъ! Ако „Българска захаръ“ може да преодолѣе нелоялната конкуренция — ако я наричате такава — на захарнитѣ фабрики, тя още повече ще я преодолѣе, когато има задъ гърба си едно министерство, което е защитникъ на кооперациитѣ, безъ да има нужда да забраняватъ да се продава по-евтино захарта.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Има го днесъ и вчера, но не знаемъ дали ще го има и утре.

А. Буковъ (з): Забраняваме, защото, когато „Българска захаръ“ продава по-евтино, другитѣ не продаватъ по-евтино.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Борбата не е приключена. „Българска захаръ“ не е преодолѣла прѣчкитѣ. Тамъ да сме начисто.

К. Пастуховъ (с. д): Ако мислите, че, въпрѣки кредититѣ и улесненията, които кооперативното движение получава отъ държавата чрезъ закона, трѣбва да създадемъ изкуствени цени, по-високи отъ пазарнитѣ — това нѣщо не може, това нѣщо не е кооперативно. Азъ вѣрвамъ, че кооперацията може да преодолѣе прѣчкитѣ.

А. Буковъ (з): Още не ги е преодолѣла.

Министъръ Д. Гичевъ: Знаете ли, г. Пастуховъ, че може да има и подпазарни цени?

К. Пастуховъ (с. д): И на Васъ ще отговоря. Вие нали опредѣляте капацитета и количеството? Знае се какво количество захаръ се консумира въ България. Ако фабрикан-

титъ вършатъ нелоялна конкуренция, въ течение на единъ месецъ и това ще пласирате. Туй е животътъ. Животътъ е най-ценниятъ регулаторъ. Той си иска конкуренцията и вие трѣбва да излѣзете съ нея. Иначе другото е монополъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Вие изпускате изпредъ видъ едно важно обстоятелство . . .

К. Пастуховъ (с. д): Азъ съмъ скѣсалъ съ демагогията.

Отъ земледѣлцитѣ: Хайде, холанъ! (Възражения)

П. Попивановъ (з): Изглежда, че си родоначалникъ на демагогията.

К. Пастуховъ (с. д): Моля Ви се, не сме въ кръчма. Позволете ми да си изкажа мнението. Имайте малко уважение къмъ хорското мнение. Това е Народно събрание най-после. Вие може да решавате всичко. Но вие си имате такива табухети: одного апострофирате, на друго тропате по банкитѣ, на трети крещите. Тогава най-хубаво е да ударимъ ключа на Народното събрание и да се свърши!

А. Капитановъ (з): Така ли?

К. Пастуховъ (с. д): Така е, защото и за васъ ще дойдатъ, както сѣ идвали, лоши дни.

П. Попивановъ (з): Спомнете си сценитѣ, които вие четирима души правѣхте навремето тукъ! Спомнете си думитѣ, които сте говорили. Вие забравяте това.

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Г. Попивановъ! Права Ви мѣрjene.

П. Попивановъ (з): (Къмъ К. Пастуховъ) Както Ви уйдиса на кавала, така приказвате.

А. Буковъ (з): (Къмъ К. Пастуховъ) Повече отъ 15 м. говорите отъ мѣстото си.

А. Капитановъ (з): Отъ мѣстото си, г. председателю, никой не може да приказва повече отъ 15 минути.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Г. Капитановъ! Не сте вие, който ще се грижите за спазването на правилника.

А. Капитановъ (з): Да се качи на трибуната.

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Г. Капитановъ! Права Ви мѣрjene.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ нѣмамъ намѣрjene да държа речъ. Нѣма защо да полемизираме. Азъ отъ апострофи не се боя, не ще ми забъркатъ мисълта. Само ставаме смѣшни предъ хората. Въпросътъ не е партиенъ. Позволете ми да свърша. Най-сетне азъ съмъ господаръ на моята мисль, а не вие. Ако искате, ще слушате; ако не — можете да излѣзете въ кулоаритѣ. Това е парламентарното. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

П. Попивановъ (з): Ние никога не сме манкирали въ нашата борба, г. Пастуховъ!

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Силно звъни) Г-да! Ако продължавате така, ще вдигна заседанието. Азъ не мога да председателствамъ повече.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Не е истина твърдението, че за да се защити кооперация „Българска захаръ“, трѣбва да се повиши цената на захаръта, и да се пазимъ отъ нелоялната конкуренция. Тукъ могатъ да иматъ значение други, погрѣшни съображения.

А. Капитановъ (з): Какви?

К. Пастуховъ (с. д): Заблуждения, увлѣчения въ единъ егоистиченъ интересъ. И азъ виждамъ, че има единъ егоистиченъ интересъ. Така смѣтамъ азъ. Ние всички говоримъ за цвеклопроизводителитѣ, че трѣбва да ги защитимъ.

А. Капитановъ (з): Безъ да сте сѣли нѣкога цвекло.

К. Пастуховъ (с. д): Но мислите ли, че на всѣка цена, каквото поиска цвеклопроизводителитѣ, министърътъ трѣбва да го даде? Мислите ли, че това е най-доброто?

Азъ не познавамъ цвеклопроизводителитѣ, но зная, че въ България се засѣватъ около 130.000 декара съ цвекло; . . .

Ж. Маджаровъ (з): 220.000 декара.

К. Пастуховъ (с. д): . . . че въ това засѣване сѣ заинтересовани не повече отъ 20.000 семейства — а това сѣ 3% отъ населението. Азъ знамъ и друго нѣщо: не сѣ най-вече дребнитѣ стопани, които сѣ заинтересовани въ цвеклосянето. Азъ познавамъ хората, които засѣватъ по 100 декара съ цвекло. Отъ кого получаватъ семе, какъ го получаватъ — това е една фаворизация въ нѣкои случаи.

А. Буковъ (з): То е другъ въпросъ. Кога ще го оправимъ, ще видимъ.

К. Пастуховъ (с. д): Навремето, когато дѣдо Господъ ходилъ по земята, успѣли да си наредятъ нѣкакъ си работата. Тия ли цвеклопроизводители сѣ по 100 декара постоянно искате да ни изпрѣчватъ и тѣхъ да защитаваме?

Д-ръ И. Бешковъ (з): Искате ли да ви прочета наредбата на „Българска захаръ“ за цвеклосянето, за да видите какво максимално количество декари може да засѣе съ цвекло единъ стопанинъ?

Председателстващъ Н. Захариевъ: Завършете, г. Пастуховъ!

К. Пастуховъ (с. д): Свършвамъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Какво е това 100 декара! Басни сѣ това, г. Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Искамъ да ви кажа, г. г. народни представители, че въ едно време на криза — това изповѣдвамъ най-чистосърдечно — когато ценитѣ на зърненитѣ храни сѣ паднали съ 50%, много мѣчно е да задържите нормалнитѣ цени, които сме имали преди кризата, за производството на цвеклопроизводителитѣ. Вие вършите по отношение на другитѣ производители една несправедливостъ. Всѣки земледѣлецъ ще ви каже: какъ може, когато цената на произведенията, които азъ сѣя — жито и кукурузъ — е спаднала съ 50%, ония произведения, които сѣя плодъ на благоволение — колкото и да е върно, че земята чрезъ засѣването си цвекло се изтощава — да получаватъ нормални цени?

П. Попивановъ (з): Хаберъ нѣмате отъ тая работа — да прощавате за изреча!

И. п. Рачевъ (з): Той сѣе и цвекло!

П. Попивановъ (з): Той сѣе и цвекло, и царевица, и жито!

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! 870 хиляди семейства сѣятъ царевица и жито, а 20 хиляди семейства могатъ да сѣятъ царевица, жито и цвекло.

А. Капитановъ (з): Защото фабрицитѣ ги ограничаватъ.

К. Пастуховъ (с. д): Това е истината. Азъ не искамъ да кажа, че не трѣбва да бждатъ защитени интереситѣ на цвеклопроизводителитѣ. Исканъ само да ви обърна вниманието върху единъ фактъ, който бие въ очи, и че трѣбва да държимъ смѣтка най-главно за консоматоритѣ. Азъ не мога да се съглася съ мнението на г. министра на земледѣлието, че въпросътъ за цената на захаръта не интересува селското население, а интересува само градското население.

А. Аврамовъ (з): Всички интересува.

К. Пастуховъ (с. д): Ако интересува и градското и селското население, тогава трѣбва да не бждемъ така егоистични, а трѣбва да изхождаме отъ по-други съображения.

Ето защо, моля, следъ като се гласува законопроектътъ по принципъ, комисията и г. министърътъ да поправятъ онѣзи положения въ него, които не сѣ съгласни нито съ кооператизма, нито съ добре разбранитѣ интереси на производителнитѣ кооперации, а още по-малко сѣ допустими отъ гледище интереситѣ на консоматоритѣ, за да можемъ да създадемъ единъ по-целесъобразенъ и по-нагоденъ къмъ целта законъ.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народният представител г. Жеко Маджаровъ.

Ж. Маджаровъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! За пръв път, може би, разглеждаме единъ законопроектъ отъ такова естество и освѣтлението, което би трѣбвало да му се даде, не трѣбваше да бѣде това, което дадоха преждеговорившиятъ оратори.

Нашето земледѣлско стопанство досега се развиваше безъ никаква намѣса на държавата. То се подчиняваше на слѣпите сили на пазара и произвеждаше подъ натиска на тия слѣпи сили. Ние оставяхме нашитѣ производители да се справятъ сами съ атакитѣ на чуждия капиталъ и съ атакитѣ на спекулативния капиталъ у насъ. Този законопроектъ, така както се слага тукъ, е, може би, първиятъ законопроектъ, който туря държавата на страната на земледѣлскитѣ производители и то не егоистично, съсловно.

На Министерския съветъ съ този законопроектъ се дава правото да определя цената и на захарта, и на цвеклото. И когато ще определя тази цена, той ще има предъ видъ както себестойността на 1 кгр. захаръ, така и себестойността на 1 кгр. цвекло. Значи, когато Министерскиятъ съветъ ще определя цената на цвеклото, той ще трѣбва да взема предъ видъ всички нужди, които има капиталътъ, вложенъ въ това производство и всички нужди, които има трудътъ, вложенъ въ това производство. И когато пакъ Министерскиятъ съветъ ще се спре, за да определя цената на килограмъ захаръ, тоже пакъ ще се спре на тия нужди. И ето тамъ се явява голѣмата и нова задача на Министерския съветъ, който ще трѣбва да урегулира и който ще трѣбва да простре покровителството на държавата, както върху капитала на индустрията, така и върху капитала на земледѣлския производител; ще трѣбва да простре своето покровителство и авторитетъ, както върху труда, вложенъ въ фабриктѣ, така и върху труда, вложенъ въ производството на цвекло. Ето тамъ е голѣмото значение на тоя законопроектъ, като начало на това законодателство. Така го разбирамъ азъ. До сега нѣмаше този начинъ на покровителство отъ страна на държавата; до сега държавата не се интересуваше, по какъвъ начинъ нашиятъ производител свързва двата края; до сега държавата съ своя авторитетъ не посѣгаше върху труда и капитала въ земледѣлското производство, за да създаде необходимитѣ закони за покровителствуване на тоя трудъ и на тоя капиталъ, както е създавала социални закони за покровителствуване на труда при фабричното производство, на наемницитѣ, както е създавала търговски закони и много други закони за покровителствуване на капитала, безразлично какъвъ е той. За чисто националния капиталъ, за ултра националния капиталъ, какъвто е земледѣлскиятъ капиталъ, какъвто е земледѣлскиятъ трудъ, ние такива закони нѣмаме. Тоя е първиятъ по рода си. Така азъ схващамъ тоя законопроектъ и така ще го разглеждамъ.

Тая политика на Министерството на земледѣлието и, въобще, на всички министри до сега, създаде една аномалия въ нашето земледѣлско производство; създаде, въобще, една аномалия въ нашето национално стопанство. Азъ ще ви прочета нѣколко статистически данни, отъ които вие ще извадите заключение, нажде сме отивали, докѣде сме стигнали и защо сме стигнали до тия голѣми размѣри на криза и до това голѣмо оголване на нашия народъ.

Г. г. народни представители! Благодарение на това невнимание и на липсата на интересъ отъ страна на държавата къмъ земледѣлското производство, България, която можеше да произвежда не само суровъ памукъ, но и памучни платна, и да създаде индустрия за задоволяване на нашитѣ нужди, презъ последнитѣ шестъ години е внесла суровъ памукъ за 537 милиона лева! За последнитѣ шестъ години ние сме внесли преди за 4.165 милиона лева крѣгло! Това е злато, това е чужда валута, която е хвърлена навънъ въ това време, когато ние можехме да задоволяваме нашитѣ нужди отъ преди и памукъ съ мѣстно производство, като насърдимъ и покровителствуваме производството на памука и създадемъ индустрия въ връзка съ това производство. Тия 4—5 милиарда лева щѣха непремѣнно да останатъ у насъ и, вмѣсто да създадемъ условия за просперитетъ и богатства на другитѣ страни, щѣха да създадатъ условия за просперитетъ и богатства у насъ. Въ последнитѣ шестъ години сѣ внесени памучни платна за 3.344 милиона лева — платно, което е отъ първа необходимостъ, което служи за покриване снагата на всѣки селянинъ, на всѣки гражданинъ, на всѣки работникъ.

За голѣмо съжаление, ние минаваме за овцевѣдна страна, но за вълна сме изнесли — 1.105.000.000 л. въ чужда валута презъ последнитѣ 6 години; за вълнени преди —

596.000.000 л. презъ последнитѣ 6 години. Азъ следъ това ще си направя необходимитѣ изводи отъ тѣзи данни. Вмѣсто да изнесемъ вълна презъ това време, ние сме изнесли овце и овни за 533.000.000 л. Презъ последнитѣ 6 години ние сме внесли чорапи за 85.000.000 л.

Презъ последнитѣ 6 години сме внесли коприна за 153.000.000 л. Различни видове кожи за същото време — за 1.776.000.000 л.; дървенъ материалъ — ние сме горска, балканска страна — презъ последнитѣ 6 години сме внесли за 1.339.000.000 л. Нека ви кажа, че Сговорътъ има и тази заслуга къмъ нашето национално стопанство, че внесе и сръбско жито.

Ние, страната на земледѣлското производство; ние, страната, която трѣбва да се грижи най-вече за индустрията, свързана съ това земледѣлско производство, вмѣсто да го покровителствуваме и да не изнасяме злато за смѣтка на това производство, вършимъ обратното — ние изнасяме злато! Защо е това, г-да?

Г. г. народни представители! Мене ме радва този законопроектъ тъкмо отъ тази гледна точка; мене ме радва не туй, че се разтуря картелътъ; мене ме радва не, че този конфликтъ между цвеклопроизводителитѣ и захарната индустрия ще се уреди; мене ме радва фактътъ, че се туря начало, при което ще се държи смѣтка да не дойдемъ до положението да внасяме захаръ и да изнасяме злато. Азъ смѣтамъ, че г. министърътъ на земледѣлието трѣбва да тръгне тъкмо въ тази посока: да има за целъ да изключи внасянето на продукти отъ първа необходимостъ, които могатъ да се произвеждатъ у насъ; да създаде необходимото законодателство, което да насърчава производството на продукти отъ първа необходимостъ и да изключва внасянето на такива продукти отъ вънъ.

Като погледнете тази статистика, ще видите, че за последнитѣ 6 години ние сме изнесли близо 22.000.000.000 л. въ чужда валута за продукти. Ако имаше една рационална стопанска политика; ако имаше една политика определена правилно — както сега се определя, съ този законопроектъ за цвеклопроизводителитѣ — азъ смѣтамъ, че тѣзи 22.000.000.000 л., изнесени презъ последнитѣ 6 години, нѣмаше да ги изнесемъ, тѣ щѣха да останатъ въ страната, въ полза на нашето национално стопанство. Направете си смѣтка, какво би било положението на нашето национално стопанство, ако тѣзи милиарди останѣха тукъ!

Сега по законопроекта. Положението на цвеклопроизводителитѣ въ 1920 г. бѣше съвсемъ плачевно. Тогава захарнитѣ фабрики бѣха изработили договори такива, каквито изработватъ застрахователнитѣ дружества: „цвеклопроизводителътъ не може . . .“, „цвеклопроизводителътъ дава . . .“, „цвеклопроизводителътъ не може . . .“, „цвеклопроизводителътъ е длъженъ“ — такива сѣ застрахователнитѣ договори — и бѣше определено захарнитѣ фабрики да плащатъ за тонъ цвекло 300 л. Въ туй време захарта се продаваше надъ 42 л. килограмътъ, а консомацията ѝ бѣше надъ 30 милиона килограма годишно — по голѣма, отколкото днесъ. Следователно, за консомация на захаръ отиваха — 30 милиона килограма по 40 л. — 1.200.000.000 л. Но понеже цвеклото не се плащаше на цвеклопроизводителя така, както трѣбва; понеже цената на цвеклото бѣше много ниска, нѣмаше достатъчно цвекло за захарнитѣ фабрики, нѣмаше възможностъ тѣ да произвеждатъ толкова захаръ, колкото трѣбваше. Цвеклопроизводителитѣ, изправени предъ тая дилема, съ цената, която имъ се плаща за цвеклото, да не могатъ да покриватъ производственитѣ си разноски — труда и капитала, вложени въ цвеклопроизводството — образуваха съюзъ, отпочнаха борба съ захарнитѣ фабрики и извоюваха — безъ да влизамъ въ подробности — една цена отъ 600 л. тонътъ първата година, и отъ 700 л. тонътъ втората година. Захарнитѣ фабрики, притиснати до стената, се принудиха тогава да дадатъ и други облекчения на цвеклопроизводителитѣ, въ форма на даване захаръ и каша. Благодарение на туй, че тогава управляваше земледѣлското правителство, можа да се помогне на цвеклопроизводителитѣ въ борбата имъ съ захарнитѣ фабрики, да могатъ да извоюватъ оная цена, която се приближава къмъ действителната цена на тѣхния продуктъ — 700 л. тонъ цвекло. И онова, което се предричаше тогава, че, ако се плати по-сносна цена на производителя, ние, вмѣсто да внасяме захаръ, ще достигнемъ до положението да изнасяме такава, това и стана. Захарнитѣ фабрики започнаха да иматъ много повече цвекло, отколкото предполагаша; цвеклопроизводството се засили и захарнитѣ фабрики задоволяваха нуждитѣ на мѣстната консомация, за да стигнемъ до положението презъ последната, 1929 г., да внесемъ едва 1.722.000 кгр. захаръ, . . .

Министър Д. Гичев: През 1931 г. сѣ внесени само 3.500 кгр. захарь.

Ж. Маджаровъ (з): Да. — ... когато по-рано се внасяха 15 милиона килограма захарь и дори много повече. Това увеличение на производството се дължи именно на туй, че на цвеклопроизводителитѣ се плати сносна цена за цвеклото. Достигнали захарнитѣ фабрики до туй положение, да задоволяват мѣстната консомация, тѣ, обаче, въ 1924 г. влѣзоха въ единъ голѣмъ конфликтъ съ правителството на Сговора, който конфликтъ се изрази въ туй, че се образува по този поводъ дори и специаленъ стопански съветъ. Навлѣзли въ единъ моментъ, въ който се покровителствуваха изключително голѣмитѣ капитали, захарнитѣ фабрики помислиха, че и тогава ще имъ се позволи да се върнатъ назадъ, къмъ цената 300 л. тонъ цвекло. Обаче тогавашното правителство не се съгласи съ исканията на захарнитѣ фабрики. Първата година, вмѣсто да посочатъ на правителството свръхпроизводство, както днесъ посочватъ 20 милиона килограма свръхпроизводство — което въ сѣщностъ, споредъ мене, не е свръхпроизводство, защото твърде много е намалена консомацията на захарта — захарнитѣ фабрики прибѣгнаха къмъ друго насилие. Тѣ не бѣха ремонтирали своитѣ фабрики въ продължение на години, откакто се бѣха създали. Тѣ заявиха на правителството, че нѣма да произвеждатъ захарь и че, следователно, нѣма да се сѣе цвекло. Стопанскиятъ съветъ издържа — не се съгласи нея година да се произвежда захарь и захарнитѣ фабрики не произведоха захарь, не се засѣ и цвекло. На втората година, не знамъ, подсладиха ли Сговора, какво направиха, тогавашниятъ стопански съветъ сѣ подчини на исканията на захарнитѣ фабрики и втората година, значи презъ 1925 г., захарнитѣ фабрики започнаха да работятъ. Азъ питамъ: въ чии интереси може да бѣде едно безогледно покровителствуване на захарнитѣ фабрики?

Тукъ се повдигна въпросъ за капацитета на захарнитѣ фабрики. Нека ви кажа, г-да, че капацитетътъ на нашитѣ захарни фабрики е 100 милиона килограма захарь годишно, а тѣ едвамъ достигатъ производство 30 милиона килограма. Пита се, по какъвъ начинъ ние ще догонимъ капацитета на захарнитѣ фабрики, за да можемъ не само да задоволимъ мѣстната консомация, но и да изнасяме захарь? Нѣкои ще ми възразятъ, че ние не можемъ да изнасяме захарь, защото имаме голѣма конкуренция отъ чехската захарь, отъ захарта на други страни. Азъ заявявамъ, че това не е вѣрно. И тая конкуренция ще сѣществуваша дотогава, докогато нашето цвеклопроизводство е поставено на примитивни начала; докогато то не е покровителствувано отъ държавата и докогато ние не вземемъ мѣрки да покровителствуваме, както казахъ, не само захарнитѣ фабрики, но и цвеклопроизводителитѣ.

Ако правителството се помъчи да накара захарнитѣ фабрики да бѣдатъ по-близо до цвеклопроизводителитѣ, за да модернизиратъ тѣ производството на цвекло, да повишатъ производителността на единъ декаръ земя за цвеклото, следователно, да намалятъ разноснитѣ за производството на цвекло на единъ декаръ, да намалятъ тия разноси чрезъ изключване работната рѣка, чрезъ махване волската сила отъ производството на цвекло, като я замѣнятъ съ трактора — тогава нѣма да има по-евтина захарь отъ българската. Нека ви кажа, че захарно цвекло се произвежда само край желѣзнопѣтнитѣ линии, близко до линиитѣ. И тамъ, въ мѣстата, кждето тракторътъ може да гони своя капацитетъ; кждето може да работи така, както трѣбва; тамъ, кждето, може би, е най-удобно и най-възможно да се употребѣи машинарията, ако се намалатъ производственитѣ разноси за цвеклото, ще се намали сѣщевременно и цената на захарта, за да може тая захарь да бѣде консумирана все повече и повече у насъ. И като имате предъ видъ, че климатическитѣ условия у насъ далечъ надминаватъ условията въ Чехия, че тѣ сѣ по-благоприятни отъ условията кждето и да е другаде за сѣене на цвекло; като имате предъ видъ, че най-евтинъ трудъ, следъ руския, е българскиятъ — рускиятъ трудъ е най-евтинъ; че трудътъ на българския селянинъ не може да се сравнява съ чехския трудъ — тогава ще се убедите, че българскиятъ селянинъ може да има далечъ по-благоприятни условия за производство на цвекло отъ ония, които има чехскиятъ селянинъ. При единъ трудъ по-евтинъ отъ чехския, ние ще можемъ да произвеждаме такава захарь, която ще конкурира чехската захарь. И тогава ще се мъчите да догоните капацитета на захарнитѣ фабрики, ще стигнете

тоя капацитетъ и ще позволите на захарнитѣ фабрики да изнасятъ българска захарь и да конкуриратъ всѣка чужда захарь на външния пазаръ. Ето тамъ е разковничето, този е начинътъ, по който трѣбва да се спасимъ отъ това бедствено положение за цвеклопроизводителитѣ.

Следъ това трѣбва да минемъ къмъ мѣрки въ полза на тютюнопроизводителитѣ и на розопроизводителитѣ. Ето по тия пѣтища ще възвѣрнемъ благоденствието на народа и ще създадемъ условия за просперитетъ не само за селското сѣсловие, но и за всички останали сѣсловия, които очакватъ своя поминѣкъ отъ живота и отъ поминѣка на селското сѣсловие.

Г. г. народни представители! Нека ви кажа, че откакто съмъ въ Парламента, единствениятъ законъ, който харесвамъ засега, единствениятъ законъ, който виждамъ, че е рационаленъ и навремененъ, това е тоя законъ. И азъ ще гласувамъ съ радостъ за него. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Кемилевъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ ще бѣда извънредно много кратъкъ. Вѣрно е, че отъ редъ години въ народното представителство се създаде едно настроение, че всѣка година, въ края на месецъ февруарий, трѣбва да се поведе една борба отъ страна на Министерството на земледѣлието съ фабрикантитѣ на захарь. Дълженъ съмъ да заявя моето разбиране — не затова че изхождамъ отъ единъ центъръ, дето има захарна фабрика — че ние ще трѣбва да разнообразимъ нашето земледѣлско стопанство и че Министерството на земледѣлието непременно ще се принуди, най-после, както и г. министъръ Гичевъ се е принудилъ — да внесе единъ законъ, за да имаме едно постоянно вече отношение къмъ захарнитѣ фабрики и цвеклопроизводителитѣ. Безспорно е, че миналата година се смѣташе, какво сѣ решение на Народното събрание ние ще можемъ да заставимъ захарнитѣ фабрики да възприематъ за едно продълго време една политика на покровителство на цвеклопроизводителитѣ въ желанието му да разнообрази селското стопанство. Обаче както въ тоя законопроектъ на г. министъръ Гичевъ, тѣй и въ ланшното решение на Народното събрание, има една празнота, която ще даде възможностъ за заобикаляне. Въпрѣки доброто желание да бѣдатъ заставени захарнитѣ фабрики миналата година да засѣятъ известна площъ съ цвекло, известни фабрики се изхитриха и, за да използватъ решението на Народното събрание, разладоха и семе, което не поникна — Каялийската фабрика, напр. — и спрямо тия хора нѣма никаква санкция. И така трудътъ на земледѣлца отиде напразно, земята остана неизползувана, и онова, което се очакваше да се придобие, не се придоби. Безспорно е — и азъ съмъ съгласенъ съ това — че ние не сме стигнали до онова свѣршенство, при което всички да бѣдемъ ангели и добросѣвѣстни граждани — ще се намѣрятъ нѣкои да се мъчатъ да заобикалятъ законитѣ. И затова ще трѣбва да има санкции. Но една санкция, която се предвижда въ чл. 6 — ще мина това набѣрзо, защото искамъ да спестя времето, защото време не остава на Министерството на земледѣлието: утрешниятъ топѣлъ вѣтрѣй ще поиска сѣенето на цвекло и Министерството на земледѣлието трѣбва да бѣде ориентирано накѣде ще върви — тя е санкцията, съ която се цели безусловно да се подкрепи тезата на чл. 1 по защитата на „Българска захарь“ около Долна-Митрополия. Зная, че се купиха много скѣпи машини, зная, че машинитѣ на старитѣ захарни фабрики сѣ амортизирани, сѣ сведени на 1 левъ; зная, че тѣхнитѣ резерви сѣ попълнени, а въ кооперация „Българска захарь“ това не е сторено. Но не ни се казва въ законопроекта, въ който трѣбва изрично да бѣде това постановено, какво ще направи Министерството на земледѣлието, следъ като пълниятъ капацитетъ на „Българска захарь“, който ще дойде идущата година, предполагаемъ 6 милиона килограма, ще бѣде покровителствуванъ. Понеже законопроектътъ предвижда, че само новопроизведената захарь ще бѣде на първо време пласирана, то ако въ тоя моментъ на пласиране захарнитѣ фабрики даже се решатъ да сѣятъ при условията на тоя законопроектъ, което ми се вижда много изключено, нѣма ли вие да помогнете на сѣщитѣ тия захарни фабрики да добиятъ онова покровителство, което правитѣ на „Българска захарь“, и по такъвъ начинъ ония 2 л. за амортизация и онзи 1 л. за резервенъ капиталъ, който ще образува „Българска захарь“, да отидатъ на нова смѣтка въ джоба на захарнитѣ фабрики? Паралелно ще вървятъ. Г. министърътъ на земледѣлието ще опре-

дѣли за Плъвненския районъ на „Българска захаръ“ х декара; за Русенския у декара, за Горна-Орѣховица — толкова, за Каялий — толкова, за Пловдивъ — толкова, и ще се получи следното нѣщо: фабрикантитѣ на захаръ се съгласяватъ и подписватъ спогодба съ г. министра и въ сѣщото време пласиратъ своето производство съобразно съ капацитета на фабриктѣ. И не забравяйте едно, че русенската фабрика има единъ грамаднейши капацитетъ, много по-голямъ отъ този на захарната фабрика въ Горна-Орѣховица, който може да удави „Българска захаръ“, и, съобразно съ тоя законопроектъ, вие ще ѝ дадете процентно да засѣе и процентно да пласира своята захаръ.

Министъръ Д. Гичевъ: И районъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): И районъ, г. министре. Въ всѣки случай, капацитетътъ е въ връзка съ района. Районътъ на Русенската захарна фабрика се простира до Ломъ-паланка и Свищовъ, по Дунава.

А. Пиронковъ (д. сг): И до Видинъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): И до Видинъ. Всички тѣзи краища утрешния день ще се срупатъ на Вашата глава и ще кажатъ: „Защо ни лишавате отъ този районъ?“. Ето кое е неясно за мене. И азъ не зная, какъ г. министърътъ ще разреши този въпросъ и нѣма ли да се получи тъкмо това, противъ което всички възставаме — че захарнитѣ фабрики, които сѣ получавали прѣкомѣрни печалби, пакъ ще ги получатъ и безъ премии, даже безъ да иматъ нѣкакъвъ ангажментъ да изнасятъ нѣщо навънъ.

Но мене ми се струва, че ние вървимъ по погрѣшенъ пътъ и тогава, когато въ чл. 6 не позволяваме да се сѣтѣе на по-ниска цена. Азъ бихъ се съгласилъ, както съмъ билъ съгласенъ, да се намѣри начинъ, за да се подпомогне „Българска захаръ“, като кооперативно начало на една голѣма индустрия, която неминуемо ще се наложи да се развие въ България. Не зная по кой пътъ ще бѣде това. Може би ще се намѣрятъ законодателни формули, за да се спѣне чуждиятъ капиталъ да шета така безогледно и безрезервно въ нашата страна. Може би, при близостта на Туция, при невъзможността за нейнитѣ захарни фабрики да иматъ рафинерии и цеклопроизводство, защото тамъ сѣятъ тютюнъ, ще ни се удаде да изнасяме тамъ сурова захаръ. Може би Харманлийскиятъ и Свиленградскиятъ райони да могатъ да разнообразятъ своето производство и съ производство на цекло. Съгласенъ съмъ, съ огледъ на всичко това, да се намѣри начинъ, за да се подпомогне „Българска захаръ“. Но недейте спира онова, което животътъ не може да спре — конкуренцията — недейте прѣчи да се получи на пазара въ полза на консоматора ниска цена за единъ предметъ, който е признатъ като предметъ отъ първа необходимостъ.

По поводъ на този законопроектъ предъ г. министра на земледѣлието се слага и другъ единъ въпросъ, който не е изясненъ. Г. Пастуховъ го подхвърли, азъ ще го допълня. Ние целимъ да подпомогнемъ дребното земледѣлско сѣществуване. Досега, обаче, практиката винаги е била такава, че известни господиновци сѣ се нагаждали. Миналата година азъ се борихъ колкото можахъ въ своя районъ и вѣрно е, че въ лицето на директора Арцентъ видѣхъ единъ просвѣтенъ човѣкъ, който много помогна и не даде никому да сѣе повече отъ 25—30 декара. По такъвъ начинъ, засѣването обхвана по-голямъ кръгъ хора. Струва ми се, на известни мѣста известни хора пакъ ще се възползватъ, ще взматъ кой по 100, кой по 200, кой по 400, кой по 500 декара и ще сѣмъятъ, въ връзка съ захарнитѣ фабрики, съ агрономитѣ и пр., да засѣятъ голѣми пространства, така че пакъ нѣма да се получи това, което се цели — да се подпомогне дребното селско сѣществуване. Увѣрявамъ ви, г. г. народни представители, че въ Русенския районъ — съжالياвамъ, че го нѣма тукъ г. Минчо Деляновъ, който изхожда отъ този районъ — по селата всички пицятъ и викатъ: „По 5, по 10, по 20 декара дайте, но да сѣемъ цвѣкло, за да можемъ на първо време, като излѣземъ на пазара, да има отъ кѣде да получимъ суха пара, защото видѣ се по кой начинъ може да се пласира зърното“ и всѣки иска да сѣе цекло.

Струва ми се, нѣма да бѣде излишно, ако г. министърътъ и вие, г. г. народни представители, се съгласите да се предвиди новъ членъ, който да постановява — по какъвъ начинъ ще стане това, не зная, то е въпросъ на формула или, по-скоро, на администрация — въ какъвъ размѣръ ще може да се засѣе цекло, дали всѣко земледѣлско стопанство ще може да засѣе съразмѣрно, про-

центно съ земята, съ която разполага, или просто ще се фиксира, че повече отъ 30 декара никое стопанство не може да засѣе съ цекло.

Третиятъ въпросъ, който ще изникне и съ който не зная, дали ще сѣмъдемъ да се справимъ, е въпросътъ, какво ще се направи съ онзи щокъ захаръ, който се намира въ складовѣтъ на захарнитѣ фабрики? Той ще стои. И азъ не зная, дали по силата на закона за насърджение на мѣстната индустрия, държавата нѣма да бѣде заставена — колкото и това да е печално, колкото да е тѣжко и тежко — да се яви предъ единъ арбитраженъ съдъ, който ще наложи да бѣде платена тази захаръ. Струва ми се, че това ще стане.

Ето единъ стопански въпросъ, който стои откритъ съ голѣма въпросителна предъ днешния министъръ на земледѣлието, който въпросъ принадлежи вече не на една парламентарна група и който, азъ смѣтамъ, не е въпросъ съсловенъ, а въпросъ на земледѣлска България. Ние не можемъ току-така да минемъ този въпросъ. И азъ не искамъ да виждамъ въ законопроекта само единъ актъ на заплашване на фабрикантитѣ на захаръ, а искамъ да видя едно добро желание, веднѣжъ завинаги презъ февруарий Министерството на земледѣлието да бѣде освободено отъ тормоза на българскитѣ цеклопроизводители въ селата, да бѣде освободено сѣщо така и отъ тормоза на фабрикантитѣ на захаръ, които всѣка година предявяватъ специални условия и искатъ измѣнение на закона. Азъ не виждамъ нищо въ законопроекта отъ онова, което ще подпомогне българското захарно производство да намѣри свободенъ пазаръ навънъ. И днесъ, както и вчера, както и въ 1924 г., когато бѣше министъръ на финанситѣ г. Петъръ Тодоровъ, и впоследствие при г. Молловъ, и сега при г. Стефановъ ние отиваме да слушаме по-големия шумъ на улицата, отколкото здравия разумъ, който ни диктува да осигуримъ на българското село по-голяма площъ за засѣване съ цекло и да го свободимъ, поне докато сѣществува тая голѣма стагнация на западнитѣ пазари за зърненото производство на българския земледѣлецъ, отъ грижата да се чуди какво да прави съ своитѣ зърнени храни, като му дадемъ и възможностъ да получава известна сума срещу засѣтото цекло, да получава захаръ и рѣзанки за добитѣка. Нѣма български селянинъ, който яде $\frac{1}{2}$ кгр. захаръ на месецъ, нѣма гражданинъ отъ срѣдна рѣчка, който да изяжда 100 кгр. захаръ годишно. Турете на мене, срѣдна рѣчка човѣкъ, 150 кгр. годишно — по 2 л., правятъ 300 л.; съ тия 300 л. не ми облекчавате положението. Но когато вие хвърляхте два пѣти по 2 л. на улицата за този, който духа, когато се вземаха тѣ отъ фабрикантитѣ, трѣбваше да бѣдатъ вложени, както тогава настоявахъ, въ единъ фондъ при Земледѣлската банка, изключително въ разпореждане на министра на земледѣлието или на Министерския съветъ, за да се намѣри дѣбуше на свръхпроизводството на българската захаръ — да излѣзе навънъ. Тогава и кооперацията „Българска захаръ“ щѣше да се разпростре, щѣше да разшири своитѣ пипала и може би щѣхме да насърдимъ много други райони, които ще иматъ смѣтка да си образуватъ кооперативни сдружения, както, напр., въ Русенско, Бургазко или Старозагорско, ако щете и въ Софийско. Ето населението въ Софийското поле и тая година изнемогна, и тая година пици и ще трѣбва да го изхранватъ, защото Софийското поле не може да даде рѣжъ — изглежда, че се измѣниха климатическитѣ условия — да не говоримъ за жито и царевица. Всѣка година въ Софийско виждаме, че царевичата не може да поникне повече отъ 30 см. надъ земята. Рѣжътъ се компрометира, житата не ставатъ навѣскѣде. Само цеклото се сѣе въ западната частъ на Софийското поле до сръбската граница.

Н. Йотовъ (з): Но какво ти дава това цекло, г. Кемилевъ?

Н. Кемилевъ (д. сг): Цеклото, ще ми даде следното нѣщо.

Н. Йотовъ (з): Ако направите смѣтка, ще видите, че нищо не дава. Нѣма да даде и колкото рѣжътъ

Н. Кемилевъ (д. сг): Кѣде, въ Софийско?

Н. Йотовъ (з): Да.

Н. Кемилевъ (д. сг): Извинете. Точно по 3 тона на декаръ даде въ Костинбродско, Сливнишко и Петричко тая година.

Н. Йотовъ (з): Въ доходъ нѣма да даде.

Н. Кемилевъ (д. сг): Точно 3 тона на декаръ даде. При най-неблагоприятните условия ще даде тонъ и половина.

Н. Йотовъ (з): Но пресметнете по цена 380 л. за износъ и ще видите дали има смѣтка да се сѣ цвекло, при 5 л. производствени разноси на килограмъ захаръ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Ако започнемъ да говоримъ на тая тема, ще трѣбва да приказваме и за откриване границитѣ за захарта, да влѣзе чуждата захаръ! Ние имаме друга задача — да разноеобразимъ нашето селско стопанство и да дадемъ възможност на селянитѣ да ядатъ захаръ и да иматъ рѣзанки, съ които да изхранватъ своя добитѣкъ. Това е желанието и на васъ, и на г. министра.

Н. Йотовъ (з): Желанието на г. министра е да се приеме чл. 1 тѣй, както е.

Н. Кемилевъ (д. сг): Ето защо азъ смѣтамъ, че г. министърътъ съ този законопроектъ, така, както е представенъ, не може да постигне онова, което желае, затова защото, следъ като се изчерпи производството на „Българска захаръ“, ще бѣде принуденъ или да отвори границата за чуждата захаръ, за да накаже тукашнитѣ немирници, . . .

Министъръ Д. Гичевъ: Или да увеличи акциза.

Н. Кемилевъ (д. сг): . . . или да увеличи акциза, но това трѣбва да бѣде казано въ законопроекта, за да знаятъ г. г. фабрикантитѣ, че съ тѣхъ нѣма да се пиегуваме, че има единъ законъ, който точно и ясно опредѣля: това сѣ границитѣ, въ които вие можете да съществувате въ България.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Съ туй покровителство ще се създадатъ условия да се откриятъ други кооперативни фабрики.

Н. Кемилевъ (д. сг): Животътъ е такъвъ, че когато се създадатъ други фабрики, когато се създаде конкуренция, ще остане само здравото, стабилното.

По-здраво покровителство отъ това, което може да даде Министерството на земледѣлието, като държавна властъ, на единъ браншъ отъ нашето производство, азъ не виждамъ. Това е моето разбиране. Така смѣтамъ азъ и така трѣбва да бѣде. Но азъ смѣтамъ, че ако г. министърътъ не се съгласи съ този законопроектъ, първо и първо, да се опредѣли нормата на засѣваната сѣ цвекло площъ отъ отдѣлното стопанство, ще има да се злоупотрѣблява на много мѣста.

Министъръ Д. Гичевъ: И сключването на договоритѣ да става подъ контрола на органитѣ на министерството — директори на катедри и пр.

Н. Кемилевъ (д. сг): Да. Ще има тамъ агноми и т. н. — Второ, отсега да се фиксира какво ще се направи съ онзи излишѣкъ отъ захаръ, следъ като се изчерпи произведената тази година захаръ, и какво ще стане следъ това. Защото съ 6 милиона килограма захаръ нѣма да задоволятъ българския пазаръ. Мене ми се струва, че законопроектътъ трѣбва да предвиди още отсега, че следъ като се изчерпи шокътъ на новопроизведената захаръ отъ тази година, заварената въ излишѣкъ захаръ ще бѣде третирана така, така и така, за да може г. министърътъ тогава да бѣде наясно, за да могатъ и фабрикантитѣ да бѣдатъ наясно, за да могатъ и цвеклопроизводителитѣ, които не ще иматъ време следъ 5—10 дена да мислятъ, да подготвятъ нивитѣ си и да не ги оставятъ да запустѣятъ, както бѣше въ Бургазко миналата година.

Лично азъ съмъ за законопроекта. Трѣбва веднѣжъ за винаги да установимъ нѣщо. Добре е, г. г. народни представители, както каза и г. Бешковъ, ако Министерството на земледѣлието мисли занапредъ да продължава да насърчава цвеклопроизводството, ако ще мисли занапредъ да отваря пѣтица на производството на „Българска захаръ“, да се заставятъ фабрикантитѣ да не търсятъ семе отъ чужбина. Срамътъ е за България, която трѣбва да бѣде семепроизводителенъ центъръ, да търси семе отъ чужбина! Вѣрно е, че другитѣ фабрики се намиратъ въ едно стѣснено положение предъ горноорѣховската, защото само тя единствената произвежда семе. Може да сѣ прави подозрението на г. Бешковъ, но азъ не съмъ видѣлъ и не мога да кажа, че горноорѣховската фабрика ще бѣде батакчия, ще измами „Българска захаръ“ и другитѣ фабрики и ще имъ даде лошо семе, некълняемо семе. Въ всѣки случай азъ съмъ по принципъ за покровителство

на семепроизводството въ България. И Министерството на земледѣлието трѣбва да застави тѣзи кооперации или фабрики, които иматъ неговото покровителство и неговата мощна подкрепа, съществувайки въ земледѣлска България, да не търсятъ семена за нашето цвеклопроизводство отъ чужбина.

Г. г. народни представители! Азъ завършвамъ съ надеждата, че г. министърътъ на земледѣлието ще вземе предъ видъ въ комисията всички тѣзи бележки, които се направиха, и ще намѣри начинъ, по който да се покровителствува, ако щете и съ премия, ако щете и съ бакшишъ, фабриката въ Долна-Митрополия, но недейте отива противъ принципа на свободната конкуренция. Добро нѣма да се постигне.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата на родниятъ представител г. Георги Костовъ.

Отъ лѣвицата: Късно е вече.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Да оставимъ за вторникъ. Часътъ е вече 8.

Министъръ Д. Гичевъ: Г. г. народни представители! Азъ бихъ молилъ да се съгласите да продължимъ заседанието докато завършатъ дебатитѣ по законопроекта, защото, както напомни г. Кемилевъ, въпросътъ е сезоненъ; ако закѣснемъ още 5 дни, следъ туй законопроектътъ става излишенъ. И безъ туй се закѣснѣ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ предложението на г. министра на земледѣлието, да се продължи заседанието докато се изчерпятъ дебатитѣ по законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Сѣбранието приема.

Г. Костовъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въпросътъ, съ който сме сезирани чрезъ разглеждания законопроектъ за насърчението сѣтенето на захарно цвекло и за производството на захарта — си има своята предистория. Производството на захарта, на този артикулъ отъ първа необходимостъ, е свързанъ съ интереситѣ на цѣлото трудящо се производително население въ нашата страна, съ интереситѣ на всички ония, които сѣ консоматори на този артикулъ, а то значи на цѣлия народъ. Мене ми се струва, че още когато правителството внесе своя законопроектъ, който е вече законъ, за „борба“ противъ картелитѣ, вие искахте или поне си дадохте видъ, че искате да защитите българския консоматоръ отъ необуздания, отъ неவிждация грабежъ на картелитѣ, на първо мѣсто между които стои захарниятъ картелъ.

Отъ този законопроектъ сѣ заинтересовани следнитѣ категории трудящи се. Първо, заинтересовани сѣ всички работници и селяни, които сѣ подавяващиятъ консомативенъ елементъ въ нашата страна; второ, заинтересовани сѣ цвеклопроизводителитѣ, ония селски стопани, които се занимаватъ съ производството на суровия материалъ, захарното цвекло, необходимо за фабрикацията на захарта; трето, заинтересовани сѣ захарнитѣ фабрики — захарниятъ картелъ. Въпросътъ е сега доколко, маневрирайки между тѣзи три заинтересовани фактори въ нашата страна, ще може съ законопроекта на г. министра на земледѣлието да се защитятъ интереситѣ и на единитѣ, и на другитѣ, и дали нѣма да сведете, каквато е обикновено вашата политика, работата до следното: хемъ агнето живо, хемъ вълкътъ ситъ, а въ края на краищата агнето изядено, а вълкътъ на свобода.

Г. г. народни представители! Цѣлата индустрия се развива подъ покровителството, подъ нежнитѣ грижи на българската буржоазия и нейнитѣ правителства. Изключение отъ това не прави и захарната индустрия въ нашата страна. Още въ началото захарната индустрия у насъ бѣ поставена въ благоприятни условия отъ страна на господстващата буржоазия, за да може да се развива, да вирѣе, трупайки несмѣтни богатства отъ залька на трудящитѣ се маси въ нашата страна. И докато въ 1913 г. внесената въ нашата страна рафинирана захаръ е била 23.155.539 кгр., въ 1925 г., следъ като търпи известни колебания, е била 8.660.000 кгр., а въ 1929 г. е била вече 201.160 кгр.

Н. Йотовъ (з): За коя година?

Г. Костовъ (раб): 1929 г.

Н. Йотовъ (з): И това е много.

Министъръ Д. Гичевъ: Служи си съ стара статистика.

Г. Костовъ (раб): Ясно е, че българската захарна индустрия има за обект именно вътрешната консомация.

Г. г. народни представители! За насъ е ясно, че политиката на досегашните кабинети е била насочена изключително къмъ покровителствуване на захарния капиталъ въ нашата страна, сладкия, захаросания капиталъ, както нѣкои го наричатъ. И последователни на своята покровителствена политика, въпрѣки туй, че на насъ се предлага чужда захаръ на много ниски, износни цени, не само че не позволяватъ вноса на чужда захаръ, но съ тѣзи вече не покровителствени, а запретителни мита, даватъ възможност на захарофабрикантите у насъ да трупатъ несмѣтни богатства, несмѣтни печалби. Ако вие вземете цѣлото производство, което се хвърля въ вътрешния пазаръ, което се движи между 27—30 милиона килограма, и направите една калкулация, едно пресмѣтане, колко струва захаръта, вие ще видите, че захаръта не струва повече отъ 14.70 л. килограмътъ. Нѣкои бѣха ми направили възражение, че евтиното производство въ другитѣ страни се дължи на това, че захарното цвекло тамъ е поевтино. Азъ ще ви приведа нѣколко цифри, за да видите, че не е така. Въ Франция, при заплащане тонъ цвекло 1.000 л., коштуемата цена на захаръта, безъ ония такси, съ които се облага тамъ, е подъ 10 л. кгр.

Н. Йотовъ (з): И у насъ е сѣщото.

Г. Костовъ (раб): Като се вземе предъ видъ, че у насъ суровиятъ материалъ, захарното цвекло, струва 700 л. тонътъ и че надницитѣ, които се плащатъ на заетитѣ въ това производство работници, сѣ ниски, можемъ смѣло да заявимъ, че цената на захаръта не надвишава повече отъ 7 л. килограмътъ. Като прибавите къмъ тѣхъ акциза, а сѣщо така и общинския налогъ . . .

Н. Йотовъ (з): Захаръта на кооперация „Българска захаръ“, както каза д-ръ Бешковъ, струва 10 л. кгр.

Министъръ Д. Гичевъ: Тая година струва повече, защото тя плаща много лихви.

Г. Костовъ (раб): Азъ ви правя изчисление възъ основа на . . .

Министъръ Д. Гичевъ: Френската захаръ.

Н. Йотовъ (з): Въ Франция колко се плаща тонъ цвекло?

Г. Костовъ (раб): 1.000 л. Статистика ви привеждамъ.

Н. Йотовъ (з): Въ Чехия тонъ цвекло струва 400 л. У насъ при 600 л. тонъ цвекло захаръта струва 10 л.

Г. Костовъ (раб): Ако вземемъ да направимъ една малка смѣтка, . . .

Н. Йотовъ (з): По-хубаво, направете я.

Г. Костовъ (раб): . . . ще видимъ, че фабрикантътъ отъ тонъ цвекло получава 135 кгр. захаръ, която, като туримъ и акциза, струва по 15.75 л. килограма, или всичко 2.126 л.; получава 100 кгр. меласа по 2 л. — 200 л. и 250 кгр. рѣзанка по 50 ст. — 125 л., или всичко 2.451 л. Но, благодарение на туй, че у насъ покровителственитъ мита стигатъ за килограмъ 12.80 л., ясно е, че чуждата захаръ не може да дойде у насъ, а цѣлата тая разлика, колкото е митото, по единъ разбойнически начинъ отива въ бездѣннитѣ каси на захарнитѣ фабриканти. Годишно захарниятъ картелъ у насъ реализира една печалба не по-малко отъ 300 милиона лева. Това е единъ нечуванъ грабежъ отъ българскитѣ трудящи се маси. Но въпрѣки туй благоприятно положение за българската национална захарна индустрия, за която вие постоянно плачете, още сговористкиятъ кабинетъ се зае да обезпечи още по-добро положение на захарния картелъ, да му създаде още по-благоприятни условия за грабежъ на българскитѣ трудящи се маси, селски и градски. Както знаете, презъ 1930 г., есенъта, стана едно малко намаление въ цената на захаръта, но затуй пъкъ г. Григоръ Василевъ, за да обезпечи захарнитѣ фабриканти — пакъ за смѣтка на производителитѣ на захарно цвекло — съ закона си отъ 21 априлъ 1931 г. застави фабрикантитѣ да депозиратъ по 100 л. на тонъ цвекло, за да се образува единъ фондъ за премии. Затова на производителитѣ на захарно цвекло тонъ цвекло се заплащаше не по 700 л., а по 600 л. Отъ така образувания фондъ се даваха премии за всѣки из-

несенъ килограмъ захаръ по 5 л. За да обезпечатъ пъкъ на българския захаренъ картелъ възможността той да диктува на цвеклопроизводителитѣ, създаде се законъ, съ който се увеличи митото на семето, внасяно отъ странство за засѣване захарно цвекло.

Както виждате, политиката на българскитѣ кабинети, на българската буржоазия, е била винаги да се услужва, да се подпомага всячески и да се обезпечаватъ възможността на захарния картелъ монополно да разполага съ вътрешния пазаръ, да диктува ценитѣ на захаръта, тѣй както намѣри той за добре, а сѣщевременно, въ краенъ случай, вследствие, неблагоприятната конюнктура на международния пазаръ, да си обезпечаватъ даже и премии. Това е една разбойническа политика, която има за задача да охранява капитала въ нашата страна, като ограбва трудящитѣ се консомативни маси.

Днесъ и захарната индустрия преживява криза — ние туй не го отричаме. Затъ кризата е общо-стопанска; тя е аграрна, тя е и индустриална. Действително, днесъ захарниятъ картелъ разполага съ излишъци. Ако се не лъжа, на складъ той има близо 3.500 вагона захаръ, или едно количество, което може да задоволи за една година нуждитѣ на вътрешния пазаръ. Кризата, обаче, е въ самата система, въ самото капиталистическо стопанство. Именно грабежническата политика на захарния картелъ, покровителствуванъ отъ всички правителства въ нашата страна, доведе до ограничение консомацията на захаръта на вътрешния пазаръ. Въпрѣки голѣмитѣ реклами, които вие четете въ всички буржоазни газети, „Яжте захаръ“, „Захаръта носи здраве и сила“, отъ день на день количеството на консомираната въ нашата страна захаръ пада. Консомираната захаръ въ 1928 г. е около 30.390.000 кгр., а презъ 1930 г., когато не бѣхме още въ туй положение, въ каквото сме презъ 1931 и 1932 г., спада съ близо три милиона килограма. Причината за това намаление, нѣкои казватъ, че се крие въ намаляването консомативната способност на трудещитѣ се маси, или, както ние казваме, въ намаляването на покупателната имъ способностъ, защото тая грабителска политика по всички посоки доведе българскитѣ трудещи се народъ до положение, да не може да консомира този артикулъ отъ първа необходимостъ. Значи, вътрешниятъ пазаръ се стѣснява вследствие на туй, че поради кризата настѣпва пълно обедняване на трудещитѣ се маси, които сѣ главни консоматори на този артикулъ отъ първа необходимостъ. Може би, едно време захаръта бѣше луксъ въ село, но днесъ тя е необходимостъ за трудещитѣ се маси.

Н. Йотовъ (з): За селата, захаръта е все още единъ луксъ.

Г. Костовъ (раб): Захаръта вече не е луксъ никѣде. Въ всѣка къща ще намѣрите малко захаръ.

З. п. Захариевъ (з): За цѣръ!

Г. Костовъ (раб): Вие сте виновни, селото да има захаръ само за цѣръ, защото вие докарахте народа до просешка тояга.

З. п. Захариевъ (з): Други го докараха, а ние се мъчимъ да го спасимъ.

Г. Костовъ (раб): Вие ще го докарате хептенъ!

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Вие крепѣхте Сговора до вчера, и сега го крепите!

Г. Костовъ (раб): Но кризата, която преживява българската индустрия, е тѣсно свързана и съ международния пазаръ. Ясно е, че щомъ днесъ цѣлиятъ свѣтъ се разтърсва отъ кризата, сѣщото положение ще имате въ Франция, Германия, Чехия и въ всички останали страни. Затуй нека не ни е чудно, че на международния пазаръ захаръта се предлага вече по 3—4 л. килограма. Разбира се, политиката на буржуазията въ всички страни съ нищо не се различава отъ вашата политика и затова тѣ каратъ собственитѣ си народи да ядатъ захаръта 10 пѣти по-скѣпо, за да може да изнасятъ захаръ на международния пазаръ и да конкуриратъ. Вие обичате да обвинявате много Съветския съюзъ, че той правѣлъ дѣмпингъ, обаче буржуазията е, която прави дѣмпингъ по всички направления, изгладнявайки народнитѣ и трудящитѣ се маси и обезпечавайки печалби за капиталистическитѣ монополистически групи.

Н. Йотовъ (з): Защо въ Русия захаръта е скѣпа и я нѣма?

Г. Костовъ (раб): Ако вземете статистиката, вие ще видите, че консомацията на захаръ на глава въ Съветския съюзъ ежедневно расте. Въ времето на царска Русия руската захаръ се изнасяше, за да си хранятъ конетъ въ Англия, а рускиятъ мужикъ не знаеше що е захаръ. Днесъ грамадна частъ отъ производството на захаръ се консумира тамъ. Днесъ въ Съветския съюзъ имате десетки нови фабрики, които произвеждатъ захаръ. Това не го отричатъ и хора, които излизатъ изъ вашата срѣда. (Възражения отъ земеделѣцитъ)

Министъръ Д. Гичевъ: Каква е консомацията на захаръта на глава въ Русия и на каква цена я ядатъ?

Г. Костовъ (раб): Г. министре! Напоследъкъ вие почнахте да законодателствувате съ една аеропланна бързина и ме карате да говоря по законопроекта следъ 8 ч. вечерта, вмѣсто въ вторникъ, когато ще говоря и за руското производство. Когато, обаче, азъ говоря за руското производство, вие ме провокирате и не ми давате възможностъ да говоря.

З. п. Захариевъ (з): За България говорете!

Министъръ Д. Гичевъ: Кажете, на каква цена ядатъ захаръта въ Русия?

Н. Йотовъ (з): Г. Костовъ! Петко Напетовъ бѣше въ Русия. Нека каже на каква цена се продава захаръта тамъ.

Г. Костовъ (раб): Ако ти идешъ да я купишъ, ще я купишъ на огромна цена, обаче трудящитъ се маси я получаватъ отъ кооперацията на евтина цена.

Нѣкой отъ земеделѣцитъ: Колко лева?

Г. Костовъ (раб): Тамъ има двойни цени: за паразитната класа цената е друга, за работната класа — друга.

Министъръ Д. Гичевъ: За работниците колко е?

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Той не знае.

Министъръ Д. Гичевъ: Знае, но нѣма смѣтка да каже.

А. Бояджиевъ (раб): 30 копейки е — опровергайте ме!

Нѣкой отъ земеделѣцитъ: Ти сбърка — не „копейки“, а „червонци“.

Министъръ Д. Гичевъ: 36 л. български пари, съ купонъ.

А. Бояджиевъ (раб): 30 копейки е килограмъ захаръ.

Н. Йотовъ (з): Фунтъ, а не килограмъ. Стефанъ Петковъ има точни сведения за това — че отъ кооперацията за работниците захаръта се дава по 70 л. килограмътъ, а за не работници — 170 л.

С. Петковъ (нац. л): Тѣзи, които се ползватъ съ нспрмировката, получаватъ захаръта по 70 л. килограмътъ, а онѣзи, които не се ползватъ отъ нея — по 170 л. килограмътъ. Ако искате, мога да ви донеса утре данни за това.

А. Бояджиевъ (раб): Тамъ се правятъ голѣми реформи. Фунтътъ е изоставенъ — продава се на килограмъ.

Нѣкой отъ земеделѣцитъ: (Къмъ Г. Костовъ) Хайде, свършвай!

Г. Костовъ (раб): Азъ нѣма да свърша — ще чакамъ да се наприказватъ! Тая вечеръ ще седѣнковаме.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Свършвайте, г. Костовъ.

Г. Костовъ (раб): Ето защо, г. г. народни представители, въпросътъ за нашето захарно производство ще трѣбва да бѣде всестранно разгледанъ. Ясно е, че вследствие на туй, че долу, въ низинитъ, негодуванието всрѣдъ трудящитъ се маси срещу нечужавия грабежъ, срещу високитъ цени на индустриалнитъ артикули бѣ голѣмо, вие извършихте първата своя маневра, направихте първия свой опитъ да хвърлите прахъ въ очитъ на трудящитъ се маси, казвайки имъ, че хвърляте ржканицата на картелитъ, обявявате имъ война и ще се справите съ тѣхъ, ще

намалите ценитъ на индустриалнитъ продукти. Какъ вие се борите съ картелитъ — ние ви казахме още навремето, чрезъ устата на нашия ораторъ, който се изказа по въпроса за картелитъ. Ние още тогава демаскирахме вашата демагогия, ние още тогава казахме, че вие не сте въ състояние да се борите съ картелитъ, защото въ днешния моментъ на монополистически капитализъмъ буржоазната държава се сраства съ него и става изпълнителенъ органъ на тоя капитализъмъ и че вие противъ интереситъ на картелитъ, противъ интереситъ на финансовия капиталъ въ нашата страна не можете да направите нищо, а напротивъ, мълчаливо ще му козирувате и ще провеждате неговата политика.

Нѣкой отъ мнозинството: По сѣщия начинъ както въ Русия козируватъ на чуждия капиталъ.

Г. Костовъ (раб): Въ резултатъ на вашата „борба“ противъ картелитъ ние имаме „голѣмото намаление“, „голѣмото поевтиняване“ на захаръта въ нашата страна!

Министъръ Д. Гичевъ: Три пѣти по-евтина е, отколкото въ Русия.

Нѣкой отъ земеделѣцитъ: Руската захаръ е червена — затуй е по-скѣпа!

Г. Костовъ (раб): Обаче речитъ ви още не сѣ заглѣхнали и захарниятъ картелъ се готви за смѣла контра-атака противъ правителството и, доколкото дочуваме, скоро ще видимъ резултатитъ отъ тази контра-атака. И ми се струва, че май две крачки напредъ и три назадъ ще има да направите въ борбата противъ картелитъ.

Н. Йотовъ (з): Все пакъ признавашъ, че има крачки напредъ.

Г. Костовъ (раб): И нека не ви бѣде чудно, че единъ день Министерскиятъ съветъ ще увеличи цената на захаръта и ще намали цената на цвеклото.

Нѣкой отъ земеделѣцитъ: Дръжъ се, Георги!

Г. Костовъ (раб): Защото, когато дойде въпросътъ да спасявате вашия, въ кавички, роденъ капитализъмъ, вие ще го спасявате съ цената на туй, като накарате пакъ трудящитъ се маси да понесатъ тежестта отъ кризата. Значи въ това отношение вие сте напълно логични.

А. Бояджиевъ (раб): Аслж сегашната висока цена на захаръта е опредѣлена отъ Комисариата по продоволствието.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Оставете оратора да говори! (Смѣхъ)

Г. Костовъ (раб): Иначе вие нѣма да бѣдете логични въ своитъ принципи. Или ще защитавате капитала, или той ще ви тегли ушитъ.

А. Буковъ (з): Много сладко се смѣешъ!

Н. Кемилевъ (д. ст): Нѣма какво да приказва!

З. п. Захариевъ (з): Както виждате, съ този законопроектъ не го защитаваме.

Г. Костовъ (раб): Г. г. народни представители! Сегашно сме сезирани съ единъ законопроектъ, отъ който азъ мисля, че захарниятъ картелъ нѣма защо много да се тревожи.

Нѣкой отъ земеделѣцитъ: Вие успокойте картела!

Н. Йотовъ (з): Както на васъ ви теглятъ ушитъ отъ Москва, защото ви даватъ пари!

Г. Костовъ (раб): Ако тоя законопроектъ стане законъ, захарниятъ картелъ нищо нѣма да загуби отъ своята позиция.

Н. Йотовъ (з): Толковъ! Нали ти, Георги, самъ призна, че тоя законопроектъ е две крачки напредъ? Бѣди логиченъ.

А. Буковъ (з): Но ти искашъ отъ него логика ли? Нѣма я.

Г. Костовъ (раб): Съ този законопроектъ вие ще обезпечите производствената база на картела — суровият материалъ.

З. п. Захариевъ (з): На договорна база, обаче.

Г. Костовъ (раб): По-нататъкъ, въ чл. 2 на законопроекта, г. министърътъ поставя въпроса за ценитъ на произведения артикулъ и за ценитъ, по които ще се купува цвеклото. Но срещу тоя членъ азъ съмъ турилъ тъкмо три червени въпросителни.

А. Буковъ (з): Защо пъкъ непременно червени?

Н. Кемилевъ (д. ср): Защо не сини — народняшки?

Г. Костовъ (раб): Ще ви кажа, че именно тамъ се съдържа капитулацията.

А. Буковъ (з): Въ червенитъ въпросителни?

Г. Костовъ (раб): Вие съ този законопроектъ можете да кажете на българския земеделецъ: ще съешъ цвекло, и той ще засъе. Вие можете да кажете на захарния картелъ, че тръбва да засъе известенъ районъ съ захарно цвекло — той нъма да откаже — за туй е, за да засъва необходимото му количество захарно цвекло. Той нъма да има нищо противъ това. Вие можете да създадете и десетъ закони, и въпръки това, когато той не иска да съе, нъма да съе.

Г. Ганевъ (з): Но все пакъ ще съе.

Г. Костовъ (раб): Но когато дойдемъ до въпроса за цената на захарта и на захарното цвѣкло, . . .

А. Буковъ (з): Стига си повтарял!

Г. Костовъ (раб): Азъ на въпросителнитъ отговарямъ. — . . . тогава ще видимъ, че политиката на днешното народоблокарско правителство съ нищо нъма да се отличи отъ политиката на сговористкото правителство.

Нѣкой отъ земеделцитѣ: Това сж вече предвиждания.

Министъръ Д. Гичевъ: Георги! Моля ти се за малко. При Сговора захарта се продаваше 28 л. кгр., а сега — 22 л. наедно и 26 л. надребно. Смѣтнато на 25.000.000 кгр. по 6 л., това прави 150 милиона лева годишно, взети отъ печалбитъ на захарнитъ фабрики.

Г. Костовъ (раб): Но тая евтина цена на захарта е добила срещу използване на безценица труда на работническата класа. Затуй е намалена цената на захарта. А съ 2 л. на килограмъ вие нъма да разрешите проблемата.

А. Бояджиевъ (раб): А съ колко спаднаха ценитъ на земеделскитъ продукти?

Нѣкой отъ мнозинството: Не пресичай оратора!

А. Бояджиевъ (раб): Вие твърдите, че нъма спадане въ ценитъ на земеделскитъ продукти.

Министъръ Д. Гичевъ: На цвеклото нъма. Нито отъ кукурузъ, нито отъ ръжъ, нито отъ жито се прави захаръ, а само отъ цвекло. Тая работа не знаешъ ли я?

П. Фенерковъ (раб): И свинската масъ е спаднала.

Министъръ Д. Гичевъ: Отъ свинска масъ не се прави захаръ!

Б. Кръстевъ (раб): (Къмъ земеделцитѣ) Вие само ядете. Нито орете, нито съете.

А. Буковъ (з): Ти съ своитъ милиони да си седнешъ тамъ.

З. п. Захариевъ (з): Разбираме твоитъ желаня — само да ни държишъ тукъ.

Г. Костовъ (раб): Вие ни каните за това, като искате да работимъ и следъ 8 ч. Най-после, като искате — да работимъ.

Н. Йотовъ (з): Тая вечеръ сте много несериозенъ.

Н. Кемилевъ (д. ср): Закачете го нѣщо, за да приказва.

Г. Костовъ (раб): (Къмъ Н. Йотовъ) Нѣщо по-умно да кажешъ отъ тази работа? Напримѣръ, какъ се избира кметъ на Пазарджикъ можешъ ли ми каза?

Н. Йотовъ (з): Да, мога.

Г. Костовъ (раб): Каквато публиката, такъвъ и ораторътъ. (Общъ смѣхъ).

Щомъ сте въ весело настроение, тая вечеръ ще се смѣемъ.

А. Бояджиевъ (раб): (Къмъ мнозинството) Той приказва на селянитъ и работницитъ, не приказва на васъ. Вие най-хубаво ще направите да си отидете.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Народниятъ представителъ говори за Парламента, а не за публиката.

Нѣкой отъ земеделцитѣ: Той обижда публиката.

Г. Костовъ (раб): Азъ ви приравнявамъ съ публиката, поради вашето поведение.

Н. Поповъ (раб): Има само 32 души народни представители, а тръбва да има 70.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Ако нъма публика, не е виновно Народното събрание.

Н. Кемилевъ (д. ср): Той (Сочи Г. Костовъ) се чуди защо се е качилъ на трибуната.

Г. Костовъ (раб): Г. г. народни представители! Въпръки мѣрките, съ които се насърдчаваше износьтъ на българска захаръ, тя катастрофално спадна и на външния пазаръ, и напоследъкъ ние почти не изнасяме захаръ.

Министъръ Д. Гичевъ: Причината е антисъветската война — не се ли събщашъ?

Г. Костовъ (раб): Ако въ 1927 г. бѣха изнесени 3.913.085 кгр., което прави 13% отъ цѣлото наше производство, ако въ 1928 г. износьтъ стигна до 9.046.000 кгр., т. е. 30% отъ нашето производство — въ 1929 г. то спадна на много жалката цифра 5.049 кгр., или 0-01%.

Н. Йотовъ (з): Какво да правимъ?

Г. Костовъ (раб): Въпръки гальовнитъ ваши грижи, както виждате, кризата си е криза.

А. Буковъ (з): И ораторътъ си е ораторъ!

Г. Костовъ (раб): И сега именно ще дойда до заключението: въ състояние ли сте вие да се борите съ захарния картелъ?

Н. Йотовъ (з): Да.

Г. Костовъ (раб): Не. — Въ състояние ли сте вие да се борите съ кризата? — Не.

А. Буковъ (з): Ужъ ви е страхъ, че готвимъ антисъветска война, че сме готови да се боримъ, а пъкъ сега не сме готови!

Г. Костовъ (раб): За понижение ценитъ на индустриалнитъ стоки? — Не. И когато се сложи този въпросъ, ние ще ви отговоримъ тъй, както и по-рано ви отговорихме: единствениятъ начинъ да се поевтини цената на захарта и на всички стоки е . . .

А. Буковъ (з): Да се доставятъ отъ Съветска Русия.

Г. Костовъ (раб): . . . да се премахнатъ митата, акцизитъ; да се унищожи вашата покровителствена, запретиелна митническа политика.

Нѣкой отъ мнозинството: Както стана въ Русия.

Другъ отъ мнозинството: Какво ще стане тогава?

Г. Костовъ (раб): Ще дойда и на въпроса, който чакахъ да ми се зададе отъ васъ, а именно: ако унищожимъ покровителственитъ мита, какво ще стане съ нашитъ производители на цвекло? Азъ мога да ви направя една смѣтка, че вие може да обезпечите съ едно даже минимално мито

— отъ ваша гледна точка говоря — загубитъ на цвекло-производителитъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Защо въ Съветска Русия не го направятъ?

Г. Костовъ (раб): Но понеже вие не можете да направите нито едното, нито другото, ние ви казваме, ние ще кажемъ и на трудящитъ се маси, че кризата е въ капиталистическата система, която, загнила вече и прогнила, е негодна. И тогава ние издигаме нашия лозунгъ за социализирането на индустрията...

Нъкой отъ земледѣлцитъ: Но кажете, какво ще стане съ производителитъ?

Г. Костовъ (раб):... и за организирането ѝ тъй, както е организирана въ Съветския съюзъ.

Нъкой отъ земледѣлцитъ: За да ядемъ захарта по 50 л. кило.

Г. Костовъ (раб): Тогава ще бждатъ удовлетворени и нуждитъ на слоеветъ, заети въ производството на захарно цвекло. Тогава сжщо така ще бждатъ удовлетворени и нуждитъ на работницитъ, заети въ захарната индустрия. Когато тя бжде организирана отъ самитъ тѣхъ, когато тѣ станатъ господари на захарнитъ фабрики, тогава българскитъ трудящи се маси ще ядатъ евтина захаръ.

А. Буковъ (з): Колкото е евтина захарта въ Съветска Русия.

Министъръ Д. Гичевъ: 50 л. килограмтъ.

Г. Костовъ (раб): Тогава само захарта ще стане не само единъ артикулъ отъ първа необходимостъ въ кавички, но единъ артикулъ, който действително ще може да се консумира на евтина цена и въ нашата страна.

Но заради това е необходимо да се организиратъ трудящитъ се маси въ нашата страна. За тая целъ, изхождайки отъ тѣзи непосредствени искания на трудящитъ се маси у насъ, демаскирайки демагогията, която вие правите съ вашитъ законопроекти — както сега съ тоя, така и съ онзи за картелитъ и пр. (Възражения отъ земледѣлцитъ) — ние ще трѣбва да тласнемъ тѣхната борба на по-висока степенъ за събарянето на вашата диктатура, за сгромолясането на вашето фашистско господство (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ мнозинството), за завземането на властта отъ работницитъ и за социализирането на индустрията. (Продължителни подигравателни ржкоплѣскания отъ мнозинството. Ржкоплѣскания отъ работницитъ)

Нъкой отъ работницитъ: (Къмъ мнозинството) И вие ржкоплѣскате.

Отъ земледѣлцитъ: Ржкоплѣскаме, защото скоро свърши.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Списъкътъ на записанитъ оратори е изчерпанъ.

Обявявамъ разискванията по този законопроектъ за прекратени.

Въ вторникъ ще говори г. министърътъ на земледѣлието.

Вдигамъ заседанието за вторникъ съ сжщия дневенъ редъ.

(Вдигнато въ 20 ч. и 40 м.)

Председателъ: **А. МАЛИНОВЪ**

Подпредседателъ: **Н. ЗАХАРИЕВЪ**

Секретаръ: **СТ. СЛАВОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**